

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

T119693

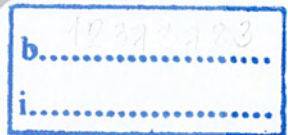
เรื่อง

การศึกษาวถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

The Study on Farmer Lifestyle in Klongsamprawet Sub-district, Ladkrabang District, Bangkok

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน **119693**
วัน,เดือน,ปี. **5** อ.ค. 2555

เสนอ

สาขาวิชาบริหารธุรกิจและพัฒนาการเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

พ.ศ. 2553

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

สาขาวิชาบริหารธุรกิจและพัฒนาการเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

The Study on Farmer Lifestyle in Klongsamprawet Sub-district, Ladkrabang District,

Bangkok

โดย
นายจาตุรงค์ ดั่งน้อย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน พ.ค พ.ศ. ๕๖

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ .....

(อ.ดร.ดวงกมล ปานวศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์)

กรรมการปัญหาพิเศษ .....

(ผศ.ดร.ปัญญา หมั่นเก็บ)

รักษาการแทนประธานสาขาวิชา .....

(ผศ.สุชมาภรณ์ ชันด์ศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การศึกษาเรื่องวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง

กรุงเทพมหานคร

โดย : นายจตุรงค์ ดั่งวงษ์

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนากาเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ : .....

(อ.ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์)

..26.. / พ.ค. / ๖3..

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขต
ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์
เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รวมไปถึงเลือกตัวอย่างแบบสโนว์
บอล (Snowball Sampling) โดยคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เพื่อ
เชื่อมโยงไปยังกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในงานวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์
เกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 10 ราย และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบการศึกษาเพื่อเพิ่ม
ความสมบูรณ์ของข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวชุมชนแขวงคลองสามประเวศ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำ
นาเป็นอาชีพหลักเนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่สภาพพื้นที่เหมาะแก่การปลูกและมี
ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์

การคมนาคมมีความสะดวกสภาพถนนดี ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งกระจัดกระจายทั่วทั้ง
ชุมชน แต่พบบ้านเรือนหนาแน่นบริเวณชายคลอง และริมถนน สำหรับตัวเกษตรกรเองไม่คิดจะ
เปลี่ยนแปลงอาชีพเพราะอายุมากแล้ว ด้านที่ดินลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นการเช่าจาก
นายทุน โดยเริ่มการเช่าตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย มีแนวโน้มจะสูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่พบในปัจจุบันคือความเจริญก้าวหน้า การมีอาชีพที่
หลากหลายเพิ่มมากขึ้น ผลมาจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การมีสนามบินสุวรรณภูมิ การมี
นิคมอุตสาหกรรมและการขยายเป็นชุมชนเมือง วิถีชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ ที่ดินทำ
การเกษตรเริ่มเปลี่ยนเป็นบ้านจัดสรร บ้านเช่า คนหนุ่มสาวหันไปประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม
รวมถึงภาคการบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความมั่นคงทางด้านรายได้ ดังนั้นปริมาณพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(ข)

และจำนวนเกษตรกรจะต้องมีความลดน้อยถอยลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงยังส่งผลต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกคือ บุตรหลานได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผลกระทบที่เปลี่ยนแปลงในด้านลบคือ ทำให้เกิดชุมชนแออัดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในพื้นที่เนื่องจากการเข้ามาอยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยได้รับความกรุณา และความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะ อ.ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์ ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อผิดพลาด ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ปัญญา ห่มนึ่งเก็บ ที่สละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการปัญหาพิเศษ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาวิจัยมาโดยตลอดเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ผศ.ศุภสมบุรณ์ อึ้งรัตนากร ที่กรุณาสอนวิชาปัญหาพิเศษ ทำให้ผู้วิจัยรู้จักหลักวิธีการทำงานวิจัยอย่างถูกต้องเกิดความเข้าใจ จนได้จัดทำปัญหาพิเศษฉบับนี้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาเทคนิคเกษตรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาองค์ความรู้ต่าง ๆ พร้อมกับคำแนะนำด้วยดีตลอดมา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาเทคนิคเกษตรทุกท่านที่คอยให้การช่วยเหลือทางด้านสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักเขตลาดกระบังที่ให้ข้อมูลเบื้องต้น ในการทำปัญหาพิเศษ ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ให้การสัมภาษณ์นำมาซึ่งข้อมูลผลงานวิจัย ตลอดจนชาวชุมชนคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ให้การต้อนรับและเป็นมิตรภาพที่ดี

ขอขอบพระคุณพ่อแม่ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ทุนทรัพย์ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจคอยตักเตือนให้คำแนะนำ รวมไปถึงช่วยเป็นแรงกระตุ้น และขอขอบคุณทุกท่านที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

จาตุรงค์ ดั่งนุ้ย
พฤษภาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
คำนิยม	(ค)
สารบัญตาราง	(ง)
สารบัญภาพ	(จ)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	3
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตเกษตรกร	4
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม	6
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม	10
สภาพทั่วไปของแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	24
เครื่องมือและอุปกรณ์	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	25
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	
ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของแขวงคลองสามประเวศ	26
สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
วิธีชีวิตเกษตรกร ณ ปัจจุบัน	34
การเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตเกษตรกร	36
แนวโน้มการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกร	38
การวิจารณ์ผลการวิจัย	40
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
ข้อเสนอแนะ	43
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	44
อ้างอิง	45
ภาคผนวก	48
รายชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์	49

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1 จำแนกจำนวนบ้านเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่รายแขวง

14

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนผังเขตลาดกระบัง	15
2-3 ถนนที่ใช้สัญจรในหมู่บ้าน	27
4 ผู้วิจัยกับนายสำรวจ ทองมะน้อย ชาวนาและเลี้ยงปลา	27
5 คลองสาม	28
6 บ่อเลี้ยงปลา	28
7 คุณนายพลอย ผลโพธิ์ เกษตรกร	28
8 นาข้าว	29
9 นายประธาน จันทรมนเทียร ชาวนา	30
10 นายวันชัย ทองสว่าง ชาวนา	31
11-12 การตั้งบ้านเรือน	32
13 สมาคมชาวบ้านหลังเสร็จงาน	33
14 นายสุระชัย เจริญปาละ ชาวนา	33
15 เอกชัย เฮงน้อย ชาวนา	34
16 นายขวัญชัย สมบูรณ์ ชาวนา	37
17 ลุงเชิด หมวดศรี ชาวนา	39
18 คุณป้าจวีรัตน์ ทองมะน้อย ชาวนา	39

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

ความสำคัญและที่มาของปัญหา(Statement of The Problem)

ปัจจุบันการดำเนินวิถีชีวิตของเกษตรกรจัดอยู่ในระบบทุนนิยม มีต้นทุนในการผลิตที่สูงเสียดต่อการขาดทุนและยังได้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำส่งผลให้พื้นที่และแรงงานในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นทำให้ภาคเกษตรกรรมลดน้อยลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ ในปี พ.ศ. 2504 ภายใต้นโยบายพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยเน้นการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตเกษตรกรโดยที่เน้น ภาคอุตสาหกรรม เป็นหลักจึงส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง พ.ศ. 2514 รัฐบาลยังส่งเสริมภาคเกษตรกรรมตามนโยบาย "การปฏิวัติเขียว" ส่งผลทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวและอีกอย่างเกษตรกรต้องมีการลงทุนสูงขึ้นจากวิถีชีวิตเกษตรกรดั้งเดิมต้องเป็นเกษตรสมัยใหม่โดยการเกษตรสมัยใหม่นั้น จะเน้นการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรแทนแรงงานเกษตรกรที่มีอาชีพรับจ้างส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะมีความเชื่อว่า ได้ผลตอบแทนที่เร็วและดีกว่าจึงส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

ผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวซึ่งนับว่าเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดสำคัญที่สุดและมีความหมายกับมนุษย์มากที่สุด ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์ทำหน้าที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ด้วยการเลี้ยงดูอบรม ให้การศึกษาแก่เด็กให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญาเกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัวอันนับว่ามีความสำคัญยิ่งแต่ในปัจจุบันนี้สภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมืองได้เปลี่ยนไปทำให้กระทบถึงสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะครอบครัวในชนบทที่มีความสัมพันธ์ของครอบครัวแน่นแคว้นมีสภาพเป็นทั้งหน่วยผลิตและหน่วยบริโภคซึ่งได้รับผลกระทบทั้งภายในและภายนอกนานาประการทำให้ครอบครัวชนบทที่นับว่าเป็นสังคมที่แข็งแกร่งอ่อนลงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆเกิดขึ้นมีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม (ธนพรธนะ สุนทร, 2538)

จากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้ ระบบการทำมาหากิน ระบบการอยู่ร่วมกัน และ ระบบความเชื่อของคนซึ่งมีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในชุมชน อันเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เมื่อมีการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างจริงจังจึงส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมที่เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมอย่างเห็นได้ชัด การทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตอันเนื่องมาจากสิ่งภายนอกรอบข้างเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นนับว่าเป็นเรื่องสำคัญเพราะจะทำให้รู้จักการปรับตัวให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง ไม่มีความรู้สึกสับสนหรือมีกระแสของความคิดไร้ทิศทาง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในท่ามกลางวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง(คำนวนณ นวลสนอง, 2538)

มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อที่จะได้รับการปฏิบัติต่างๆ จากบุคคลอื่นอันเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเอง จากผลการอยู่ร่วมกันนี้เองทำให้มนุษย์มีการจัดระเบียบทางสังคมขึ้น เพื่อเป็นแนวทางกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ และมนุษย์ที่เกิดใหม่หรือสมาชิกใหม่ที่เรียนรู้ระเบียบของสังคมในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้น แบบแผนแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้มีการกลมกลืนโดยการอบรมและเรียนรู้ ทำให้มนุษย์มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากสัตว์ โดยทั่วไปเพราะสัตว์มีเขาวนปัญญาต่ำ พฤติกรรมของสัตว์จึงเป็นไปตามสัญชาตญาณเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมสืบต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนานทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นมีความสนใจร่วมกันหลายประการ เช่นมีภาษาพูดเดียวกัน มีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมและได้รับผลประโยชน์จากสังคม (ดำรงศรี ฐานดี, 2523)

แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบังเป็นเขตชานเมืองชั้นนอกกรุงเทพมหานครประมาณ 2 ใน 3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยอาศัยคูคลองในพื้นที่ซึ่งมีอยู่ถึง 46 คลอง และยังได้อาศัยคูคลองเหล่านั้นในการสัญจรไปมาอีกด้วย ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นที่ที่แขวงคลองสามประเวศเขตลาดกระบัง คือ เป็นเขตรับน้ำฝั่งตะวันออก เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ จึงมักเกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ แต่ปัจจุบันการขยายตัวและการแพร่กระจายของความเป็นเมืองอย่างรวดเร็วทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองที่อุดมสมบูรณ์ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปสร้างโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการดูดซับทรัพยากรจากเขตชานเมืองทั้งในด้านกำลังคน ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ทำให้วิถีชีวิต รูปแบบการผลิต และการดำเนินชีวิต ของประชาชนเขตชานเมืองเปลี่ยนแปลงไป (สภาคาทอลีแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2533)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิถีชีวิตของเกษตรกร:แขวงคลองสามประเวศเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครภายใต้วิถีชีวิตของเกษตรกรกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาความเป็นเมืองส่งผลกระทบต่ออย่างไรในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตรเพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษาและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องได้นำไปแก้ไข และปรับปรุงใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of The Study)

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรใน แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Significance of The Study)

ข้อมูลที่ทำการศึกษา จะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเกษตรกร และจะสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา (Scope And Limitation)

ขอบเขตของการศึกษาในการศึกษานี้เป็นศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรม ในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่โดยดำเนินการระหว่างเดือน กันยายน พ.ศ. 2552 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553

นิยามศัพท์ (Definitions)

วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนแขวงคลองสามประเวศที่เป็นเกษตรกร

เกษตรกร หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร หรือ เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อมในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

วิถีชีวิตเกษตรกร หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตหรือแนวทางปฏิบัติตามความเป็นอยู่ของเกษตรกร ในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่เกิดจนตาย สังคมวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา การประเพณี ปฏิบัติ สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนเกษตรกรรม หมายถึง ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตชุมชนแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และประกอบอาชีพเกษตรคือปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และทำการประมง

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

- 1.แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตเกษตรกร
- 2.แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม
- 3.ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม
- 4.สภาพทั่วไปของแขวงคลองตามประวัติ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตเกษตรกร

1.1 ทฤษฎีหน้าที่นิยมของบรอนิสลอ มาลินอสกี นักมานุษยวิทยาชาวโปแลนด์(อ้างถึงใน มณีรัตน์ ผ่องพันธ์, 2521) เชื่อว่ามนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมมีความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย และจิตใจ และหน้าที่หลักของวัฒนธรรมคือ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์วัฒนธรรมตามทัศนะของ มาลินอสกี เปรียบเสมือนเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต แบ่งตามความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1.1 ความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การพักผ่อน การเจริญเติบโต และการสืบพันธุ์

1.1.2 การตอบสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคมหมายถึงการทำงานร่วมกันของสมาชิกในสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ

1.1.3 ความต้องการทางสัญลักษณ์ ความต้องการนี้จะได้รับการตอบสนองโดยการพัฒนาระบบวิทยาศาสตร์ ศาสนา ศิลปะขึ้นมาในสังคม

สรุป มาลินอสกีมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปดัดแปลงเพื่อแก้ปัญหาแห่งชีวิตได้โดยระบบวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายประสบการณ์ได้ มนุษย์จึงคิดค้นระบบไสยศาสตร์และศาสนาขึ้นมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น นอกจากนี้ศาสนา และ พิธีกรรมต่าง ๆ ยังมีหน้าที่ช่วยเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป ทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นทฤษฎีการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยที่ใช้การเผยแพร่โดยการบอกเล่าต่อ ๆ กันมาเป็นช่วงๆ และจากการสังเกตผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยทำต่อกันมาเรื่อยๆ อีกอย่างก็เกิดจากการเลียนแบบ เช่น เห็นบ้านข้างเคียงทำกิจกรรมทอผ้าเมื่อเห็นว่าบ้านนี้มีรายได้ดีก็ทำตาม เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้านก็เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยที่มีการรวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่คนเหล่านั้นใช้อยู่มีการบันทึกรายละเอียดต่างๆ เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อไป

1.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ จากลำดับที่ต่ำสุดไปสู่ลำดับที่สูงสุด 5 ขั้นตอน คือ (สันทัด ไบลี่, 2537)

1.2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อการอยู่รอดในการดำรงชีพของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกพฤติกรรมของมนุษย์ ก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดไม่ได้รับการตอบสนอง

1.2.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need) เป็นความต้องการในด้านความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดต่อร่างกาย ได้แก่ การเจ็บป่วย การสูญเสียด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างความรู้สึกมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของตน

1.2.3 ความต้องการด้านสังคม (Social Need) เป็นความต้องการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมนั่นเองและการได้รับการยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้รับความต้องการขั้นที่ 1 และ 2 แล้ว

1.2.4 ความต้องการได้รับความยกย่อง (Esteem Need) เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ตามนัยของความรู้ความสามารถเมื่อบุคคลทำงานสำเร็จ และมีความพึงพอใจทางสังคมที่ตนได้รับ

1.2.5 ความต้องการได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Need) เป็นความต้องการที่พิจารณาถึงสมรรถนะ (Abilities) ที่เป็นไปได้ของตนเอง และการบรรลุเป้าหมายชีวิตที่ตนเองต้องการ ซึ่งบุคคลได้พิจารณาบทบาทของตนเองในการดำรงชีวิตว่าจะเป็นอย่างไรก็จะผลักดันตนเองให้เป็นไปตามความต้องการในทางที่ดีที่สุดที่ได้คาดหมายไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเขาด้วยเช่นกัน

สรุป ความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิต ตามแนวคิด มาสโลว์ ดังกล่าวมีอยู่ 5 ระดับ ซึ่ง ความต้องการของมนุษย์ในแต่ละระดับจะเป็นไปตามที่กำหนดก็ต่อเมื่อความต้องการในระดับต่ำกว่า เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการอธิบายการศึกษาวิธีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ทำการเกษตร อยู่ ณ.แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรม หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี หรือเครื่องจักรกลต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพุดการผลิตภายในสังคมอย่างทั่วถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจภายในสังคมเป็นอย่างดี นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบทุนนิยมที่สำคัญ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536)

กระบวนการที่นำไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม หมายถึง การกระทำอย่างใดๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมจากที่เป็นอยู่เดิมให้เข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีเศรษฐกิจอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและก่อให้เกิดค่านิยมของความเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งค่านิยมจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดมีความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างความสัมพันธ์และระเบียบต่างๆ ของสังคม (สุนันทา สุวรรณโณดม และศิริวรรณ ศิริบุญ, 2535)

ริชแมน (Reissman) ได้อธิบายว่า ขบวนการของความเป็นอุตสาหกรรม คือ ขบวนการของความเปลี่ยนแปลงและตามด้วยผลของการเปลี่ยนแปลง เช่น สังคมที่เคลื่อนที่จากเศรษฐกิจทางการเกษตรเข้าสู่เศรษฐกิจทางอุตสาหกรรม จากหมู่บ้านเล็กๆ ในชนบทที่เคยมีความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่เข้ามาสู่อาณาจักรแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมในเขตนคร ความเป็นอุตสาหกรรมถูกวิเคราะห์ในฐานะของการเปลี่ยนแปลง เช่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางประชากร ดังจะเห็นได้ว่าความเจริญได้แผ่ขยายออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ที่ดินสร้างที่ทำการค้าอุตสาหกรรมผลกับการก่อสร้างบ้านพักอาศัย ถนนสายสำคัญที่ตัดสู่ชานเมืองทำให้มีการขยายตัวของชุมชนเป็นอย่างมาก จึงเป็นไปตามทฤษฎีของ เฮนรี จอห์น (Henry George) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า "Transportation Opened New Land to Urban Use" (อ้างใน สุนันทา สุวรรณโณดม และคณะ, 2524) และจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วทำให้การใช้พื้นที่เปลี่ยนแปลงไป จากพื้นที่เดิมซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่กลายมาเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งที่อยู่อาศัยในรูปของบ้านจัดสรรความเป็นอุตสาหกรรมถูกวิเคราะห์ในฐานะของการเปลี่ยนแปลง เช่น การ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร อันเกิดจากการกระจุกตัวของคนงานที่ย้ายเข้ามาเพื่อการประกอบอาชีพ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนับว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อระบบโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจเป็นอย่างมากกล่าวคือ สังคมอุตสาหกรรมนับว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการย้ายถิ่นในทุกประเทศเมื่อการอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ได้ขยายตัวขึ้น มักจะเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ๆ ซึ่งมีความเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม จะเป็นแหล่งดึงดูดให้มีการอพยพเข้าไปเป็นจำนวนมาก (ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2515 : 34) สำหรับลักษณะของผู้ย้ายถิ่น นิพนธ์ เทพวัลย์ (2519) ได้สรุปไว้ว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักเป็นคนหนุ่มสาว อายุช่วง 15-40 ปี และมักจะเป็นจำนวนสูงสุดในช่วง 20-25 ปี ซึ่งเป็นคนในวัยทำงานเชิงเศรษฐกิจจำนวนมาก ผู้ชายมีการย้ายถิ่นบ่อยกว่าและมากกว่าผู้หญิง การย้ายถิ่นฐานของผู้หญิงส่วนใหญ่เมื่อสมรสกับสามี หรือครอบครัวญาติๆ และย้ายมาเพื่อว่าจะมีโอกาสในการหางานทำ การย้ายถิ่นมักเป็นไปในรูปของคนชนบทย้ายเข้าสู่เขตเมืองซึ่งเหตุจูงใจสำคัญของการย้ายถิ่นได้แก่พื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเร่งรีบ จะเป็นที่สาเหตุให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นเข้าของแรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เขาเหล่านั้นต้องการมีงานทำพ้นจากสภาพความขาดแคลนที่ทำกิน ต้องการงานที่เบากว่าเดิมแต่ได้ค่าจ้างสูงกว่า ต้องการหาที่เรียนที่ดีให้บุตร และหาโอกาสทางด้านการศึกษาให้แก่ตัวเองเพิ่มขึ้น รวมทั้งความต้องการชีวิตที่ใกล้ชิดเทคโนโลยีและความทันสมัยมากขึ้น (สุนันทา สุวรรโณดม และศิริวรรณ ศิริบุญ, 2535)

การศึกษาของประชาชนในสังคมเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม นับว่าเป็นดัชนีชี้วัดที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน ระดับการศึกษาของคนในภาคอุตสาหกรรมจะสูงกว่าคนในภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการในด้านทักษะของผู้ประกอบการ แม้ประชากรที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรมมาก่อน แล้วย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมก็จะมีโอกาสหรือได้โอกาสในการเรียนรู้ หรือศึกษาเพิ่มขึ้น สถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นผนวกกับความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพการงาน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ดังนั้นพอสรุปได้ว่าสังคมอุตสาหกรรมจะมีระดับของการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่สูงกว่าสังคมเกษตรกรรม

งานวิจัยและสนับสนุนในเรื่องนี้มีงานเขียนของ ฟาวา (Fava) ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า เมื่อพิจารณาถึงสถิติทางประชากรที่แตกต่างระหว่างสังคมเมืองก่อนอุตสาหกรรม (Preindustrial City) กับสังคมเมืองอุตสาหกรรม (Industrial-urban City) จะเห็นได้ชัดเจนมาก โดยเฉพาะในระดับบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติผิดไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษาหรืออาชีพ ความเป็นอุตสาหกรรมจึงเป็นกุญแจที่จะไขให้ทราบถึงความแตกต่างในระหว่างสังคมทั้งสองนี้ ส่วนในเรื่องอาชีพ กล่าวโดยหลักการและทฤษฎีแล้วจะเห็นว่าภาคอุตสาหกรรมเป็นสังคมของผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเป็นหลัก แม้มีภาคเกษตรกรรมอยู่เพียงส่วนน้อย เพราะประชากรบางกลุ่มยังคงทำอาชีพเกษตรกรรมไปตามปกติ ซึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาจเป็นเจ้าของพื้นที่เดิมหรือเป็นผู้พอใจที่จะดำเนินอาชีพเกษตรกรรมต่อไปก็ได้หมายความว่า จะถูกตัดออกจากสังคมอุตสาหกรรม

เมื่อทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล ประชาชนที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจมีทางเลือก 2 ประการ คือ ประการแรก เปลี่ยนอาชีพมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาชีพบริการเพื่อการอุตสาหกรรม ประการที่สอง ถ้ายังต้องการอาชีพเดิมก็อาจต้องมีการแสวงหาที่ทำการเกษตรผืนใหม่ ส่วนผู้ที่ตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ก็จะเริ่มต้นชีวิตอย่างใหม่ ชีวิตในภาคอุตสาหกรรมที่แรงงานจะถูกจัดแบ่งไว้ตามฐานระดับการศึกษารายได้จะผูกติดไว้เป็นเงินเดือน หรือค่าจ้างที่จะได้รับความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะไปเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของธุรกิจอุตสาหกรรม มิใช่กับสภาพธรรมชาติอย่างเมื่อก่อน (สุนันทา สุวรรณ์ธม และศิริวรรณ ศิริบุญ, 2535)

ลักษณะอาชีพของภาคอุตสาหกรรมมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้เลือกมากมาย รวมทั้งโอกาสที่จะเลื่อนระดับสายงานตามความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าในด้านอาชีพจึงเป็นหนทางที่เลื่อนระดับขั้นของสังคมที่ตนสังกัดอยู่ และคนที่อยู่ในเมืองมาก่อนย่อมเป็นผู้ที่มีโอกาสดีกว่า นอกจากนี้ โครงสร้างอาชีพประชากรในสังคมอุตสาหกรรมยังเป็นสิ่งบอกถึงกระบวนการเลื่อนชั้นทางสังคม ซึ่งบุคคลจะต้องไต่เต้าไปตามลำดับ โอกาสที่ประชากรจะเลื่อนฐานะจะมีมากขึ้นและเป็นการค่อยเป็นค่อยไป โดยฐานะทางเศรษฐกิจและลักษณะอาชีพจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญ การพัฒนาอุตสาหกรรมความเป็นกลไกเพิ่มผลผลิตให้สังคม ไม่ใช่เพิ่มแต่ความเป็นอุตสาหกรรมเท่านั้น ควรเป็นผู้ผลิตและกระจายสิ่งที่ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนทุกระดับ (Suntaree Komin, 1989)

การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบตามมา พาร์สันส์ (Parsons) นักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Theory) มองสังคมว่าเป็นระบบหนึ่ง (Social system) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ (Sub-system) ที่ยึดเหนี่ยวกันอยู่และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นในระบบใดระบบหนึ่ง และส่งผลไปยังส่วนอื่นๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2527-2537 สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะในด้านวัตถุ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีอัตราความเจริญเติบโตอยู่ระดับสูง แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ช่วยให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากภาวะการถดถอยพัฒนา เพราะในช่วงเวลาเดียวกันนั้นสังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ซ้ำซากอยู่ เช่นเดียวกับในสองสามทศวรรษก่อนและสิ่งเหล่านี้ย่อมนำไปซึ่งผลกระทบทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวจะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบมากมาย ดังจะเห็นได้ว่าสังคมในยุคความเป็นเกษตรกรรม ครอบครัวขยายซึ่งประกอบด้วยสมาชิกหลายรุ่นจะอาศัยอยู่รวมกันในบ้านหลังเดียวกันหรือในบริเวณเดียวกันเป็นลักษณะครอบครัวที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่กิจกรรมทางการเกษตรอย่าง

สอดคล้อง เพราะลักษณะของงานเกษตรกับความต้องการแรงงานเป็นของคู่กัน สมาชิกในครัวเรือนแต่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ละรุ่นแต่ละระดับมีบทบาทต่อกิจกรรมทางการเกษตรในทุกขั้นตอน เช่น ผู้สูงอายุจะรับหน้าที่ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นบุตรหลานในครอบครัวเพื่อให้บิดามารดา ซึ่งเป็นสมาชิกวัยแรงงานได้ออกไปทำงานในแปลงนา ได้สะดวก กำลังแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรจึงมีความสำคัญต่อการผลิต (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2537)

ดังนั้นในครอบครัวใหญ่มีสมาชิกจำนวนมาก จึงมีโอกาสทางเศรษฐกิจดีกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกน้อยคน ด้วยเหตุผลนี้สังคมเกษตรจึงเป็นสังคมของครอบครัวขยาย ซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวอุตสาหกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงในรูปของครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกเท่านั้น จะเห็นว่าลักษณะของครอบครัวเดี่ยวมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการผลิตของระบบอุตสาหกรรม ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น รายได้ของครอบครัวมาจากรายได้ที่แน่นอนและจำกัดพอเลี้ยงดูสมาชิก สังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมที่แลกเปลี่ยนกันด้วยค่าของเงินตราที่ได้จากค่าแรงงาน ผิดกับสังคมเกษตรกรรมที่อาจมีการแบ่งปันได้บ้างตามความเชื่ออาทรที่มีต่อกัน ค่าของเงินจึงมีความหมายน้อยกว่าสังคมอุตสาหกรรมและด้วยความจำเป็นเรื่องของรายได้ตัวเอง จึงเป็นแรงบีบบังคับให้ประชากรต้องลดขนาดของครอบครัวลงเพียงเพื่ออยู่ในฐานะที่จะเลี้ยงดูครอบครัวเล็กๆ กันได้ ลักษณะของครอบครัวแบบพ่อแม่ลูกจึงเกิดขึ้นพร้อมกับวิวัฒนาการทางอุตสาหกรรม หน้าที่ดูแลบุตรจึงเป็นของบิดามารดา หากไม่มีเวลาทำเช่นนั้น ลูกบ้านสังคมอื่นก็จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือในรูปของสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือโรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน (Hawley, 1971 : 302-303)

เมื่อระบบของสังคมเปลี่ยนไป สมาชิกที่เป็นญาติผู้ใหญ่ในครัวเรือนก็ไม่มีหน้าที่ที่ต้องดูแลเด็กๆ ผู้เป็นหลานและอาจจะไม่ได้รับการเลี้ยงดูตอบแทน ความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ผู้สูงอายุจึงเกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้จึงพบว่ากระบวนการของความเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ครอบครัวเดี่ยวจึงนับเป็นผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้บิดามารดาต้องตระหนักถึงการให้การศึกษากับบุตรเพื่อนำไปประกอบกิจการงานอาชีพนอกภาคเกษตร โดยยอมรับภาระในการให้ความรู้และการศึกษาที่จำเป็น ผูกฝืนอาชีพเพื่อโอกาสในการแข่งขันที่จะมีมากขึ้น สังคมอุตสาหกรรมจึงแตกต่างจากสังคมเกษตรกรรม ที่ประชาชนต้องเตรียมตัวและเตรียมพร้อมในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งในโครงสร้างทางสังคมของอุตสาหกรรม นอกจากมีลักษณะครอบครัวเดี่ยวแล้วยังพบว่าในแต่ละครอบครัวจะมีจำนวนบุตรน้อยลง ริชแมน กล่าวว่าโครงสร้างครอบครัวและระบบเครือญาติในประเทศด้อยพัฒนาส่วนมากนั้นเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะโครงสร้างดังกล่าวมีความเหมาะสมแต่เฉพาะในสังคมเกษตรเท่านั้นและยากที่จะเตรียมความพร้อมสำหรับสนองความต้องการของสังคมอุตสาหกรรมได้ (Reissman, 1970) ในอีกมิติหนึ่ง ถ้าปัญหาค่าครองชีพไม่ใช่อุปสรรคสำคัญของครอบครัว สังคมอุตสาหกรรมยังเป็นสังคมที่มีฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับระดับทักษะและความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสังคมหน้าที่ของบิดา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มารดา ก็คือการปลูกฝังทักษะความรู้ทางวิชาการแก่บุตรเพื่อความอยู่รอดในสังคมด้วยเหตุนี้จึงพบว่า ในสังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรม ผู้เป็นบิดามารดามักจะมีความคาดหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษา ของบุตรค่อนข้างสูงกว่าที่พบในสังคมเกษตรกรรม

ความมุ่งหวังหรือคาดหวังที่มีต่อบุตรในสังคมเกษตรกรรมจึงมีสูงกว่าสังคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้ เพราะในระบบครอบครัวแบบสังคมเกษตรกรรม ทรัพย์สินอันเป็นเครื่องมือทำมาหากินจะตกทอดไปยัง ลูกหลาน เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป บิดามารดาจึงมักฝากความหวังในการอุปการะเลี้ยงดู เมื่ออย่างเข้าวัยสูงอายุไว้กับบุตร (พีรพัฒน์ วรเนติวุฒิ, 2530)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมจะกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ เป็น 2 ปัจจัย คือ

3.1 ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชน ซึ่งได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและวัฒนธรรม เช่น การสาธารณูปโภค เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินการการพัฒนาเพื่อเร่งสร้างถนน ไฟฟ้า โรงเรียน ทำให้ชุมชนพัฒนาดีขึ้น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะว่าการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมสังคม เมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและต่อเนื่องตลอดเวลาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมชนบท กับสังคมเมืองมีอยู่มากมายซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม การ สื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลอย่างมากและรวดเร็วต่อชุมชนชนบท ที่จะให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารต่างๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

3.2 ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรืออยู่ในชุมชนซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้ ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น สิ่งแวดล้อมที่ตั้งของหมู่บ้านที่ดินและอื่นๆ ถ้าหาก ชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศที่ดีก็อาจพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล หรือสมาชิกแต่ละคนก็มีส่วนที่จะช่วยให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูงมี ประสบการณ์ต่างๆ ก็อาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ และตลอดจนความเป็น ผู้นำของชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ อาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ เช่นกัน (สนิท สมัครการ, 2525) จากการวิเคราะห์ ส่วนตัวแล้วสรุปได้ว่า อิทธิพลที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งสองอย่างนี้เป็น ปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ของสังคมและวัฒนธรรม การจะ ศึกษา วิถีชีวิตของเกษตรกรรมนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงสังคมและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรม มาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ และอีกอย่างที่สำคัญ คือ เพื่อต้องการทราบถึงวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร อย่างแท้จริง

4. สภาพทั่วไปของแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

4.1 ข้อมูลทางกายภาพแขวงคลองสามประเวศ

ประวัติการก่อตั้งเป็นอำเภอและแขวงคลองสามประเวศ ปี พ.ศ. 24685 ถึงปี พ.ศ. 2469 ชื่ออำเภอแสนแสบ ขึ้นอยู่กับจังหวัดมีนบุรี ปี พ.ศ. 2481 เปลี่ยนแปลงเป็นกิ่งอำเภอลาดกระบัง ขึ้นอยู่กับจังหวัดมีนบุรี ปี พ.ศ. 2500 จังหวัดมีนบุรีเป็นอำเภอขึ้นกับกรุงเทพ เปลี่ยนเป็นอำเภอลาดกระบัง ขึ้นกับกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2515 เปลี่ยนจากอำเภอเป็นเขตลาดกระบังโดยประกาศคณะปฏิวัติ ปี พ.ศ. 2515 ยุบนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบัน ในแขวงคลองสามประเวศมี 5 หมู่บ้าน

พื้นที่ดั้งเดิมของชาวบ้านเป็นชุมชนเดิมภายในพื้นที่แขวงคลองประเวศเก่า และเป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และเขตใกล้เคียงภายในกรุงเทพมหานคร

การตั้งถิ่นฐานชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองโดยทั่วไปกระจายในพื้นที่เขตลาดกระบัง ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรหรือเป็นเกษตรกร และชุมชนที่อพยพมาจากที่อื่นตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มก้อน เรียกว่า ตลาดซึ่งมีอาชีพการค้าขายมีพื้นที่ทั้งหมด 17,458 ไร่

แขวงคลองสามประเวศมีอาณาเขตติดต่อกับแขวงอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตมีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	แขวงลาดกระบัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	แขวงคลองสองต้นนุ่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	แขวงลำปลาทิว

การคมนาคม

มีถนนหลักในการคมนาคม คือ ถนนร่มเกล้า, ถนนเจ้าคุณทหาร

คมนาคมทางน้ำ มีลำคลอง คลองสามประเวศ

ลักษณะบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพ เช่น

1. ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
2. ประกอบอาชีพการค้าขาย
3. ประกอบอาชีพอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาธารณสถาน

วัด 1 แห่ง

โรงเรียน 2 แห่ง

ภูมิอากาศและลักษณะของพื้นที่

เป็นที่ราบลุ่มการระบายไม่ค่อยดี

ภัยธรรมชาติ (ภัยที่เกิด สถานที่เกิด ประจำ) น้ำท่วมเป็นประจำเกือบทุกปี

สถานที่จำหน่ายผลผลิต

ข้าวจำหน่ายที่ โรงสีในชุมชน

ไม้ผล มีพ่อค้ามารับซื้อ และนำไปขายเอง พี่ชู้ก มีพ่อค้ามารับซื้อ ,ขายเอง
ประมง นำไปขายเอง

พื้นที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทั้งหมด 1,600ไร่ แบ่งเป็น

ปลูกข้าว 700ไร่ ไม้ผล 400 ไร่

ประมงเลี้ยงปลา(ปลาเบญจพรรณ)จำนวน 500ไร่

กิจกรรมทางการเกษตร

ปลูกข้าวนาปี ตั้งแต่เดือน พ.ค.-ก.ค. เก็บเกี่ยวเดือน ก.ย.-ต.ค.

ปลูกข้าวนาปรัง ตั้งแต่เดือน พ.ย.-ม.ค. เก็บเกี่ยวเดือน มี.ค.-มิ.ย.

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

การถือครองที่ดิน

1. พื้นที่ถือครองการเกษตร
2. กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน

แขวงคลองสามประเวศพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 10,436 ไร่ ทำการเกษตร 3,000 ไร่ เกษตรกรเป็นเจ้าของโดยไม่ต้องเช่า จำนวน 1,310 ไร่

รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 8,000 บาท/เดือน

รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 5,500 บาท/เดือน

ผลผลิตเฉลี่ย

ข้าว 900 กก./ไร่

มะม่วง 200 กก./ไร่

ราคาผลผลิตที่จำหน่ายได้ตามราคาท้องตลาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แหล่งสืบเชื้อ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารไทยพาณิชย์ภายในเขตลาดกระบัง

ข้อมูลด้านสังคม

ประชากรมีประชากรทั้งหมดจำนวน 14,640 คน (สถิติ พ.ศ 2551 จากสำนักงานเขต
ลาดกระบัง)

ชาย 6,974 คน

หญิง 7,666 คน

ครัวเรือน 6,935 ครัวเรือน

ประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 104 ครัวเรือนซึ่งมีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน
เกษตรกรจำนวน 100 ราย

การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของประชาชนในแขวงมี ดังนี้

1. อาชีพในภาคอุตสาหกรรม
2. อาชีพในการเกษตร
3. อาชีพการค้าขายและรับจ้างทั่วไป
4. อาชีพในการรับข้าราชการ และรัฐวิสาหกิจ

การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 98 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 2 นับถือศาสนา อิสลาม

สถาบันเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตั้งอยู่ที่ 90/2 ม. 4 เขตลาดกระบัง

กลุ่มยุวเกษตรกร ตั้งอยู่ที่ วัดบารุงริน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การใช้นมยาคุณท์พ่นข้าวในช่วงที่ข้าวตั้งท้อง เพื่อให้ข้าวมีน้ำหนักรากที่ดีขึ้น

สภาพภูมิศาสตร์เขตลาดกระบัง

สภาพภูมิศาสตร์โดยทั่วไปเป็นท้องทุ่ง ประชาชน 2 ใน 3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดย
อาศัยคูคลองในพื้นที่ซึ่งมีอยู่ทั้ง 46 คลอง เป็นเสมือนเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงพืชพรรณเรื่อยมา และยัง
ได้อาศัยคูคลองเหล่านั้นในการสัญจรไปมาอีกด้วย ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นที่เขต
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลาดกระบัง คือ เป็นเขตรับน้ำฝั่งตะวันออก เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ จึงมักเกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ

เขตลาดกระบังมีอาณาเขตติดต่อกับเขตอื่นๆ ดังนี้

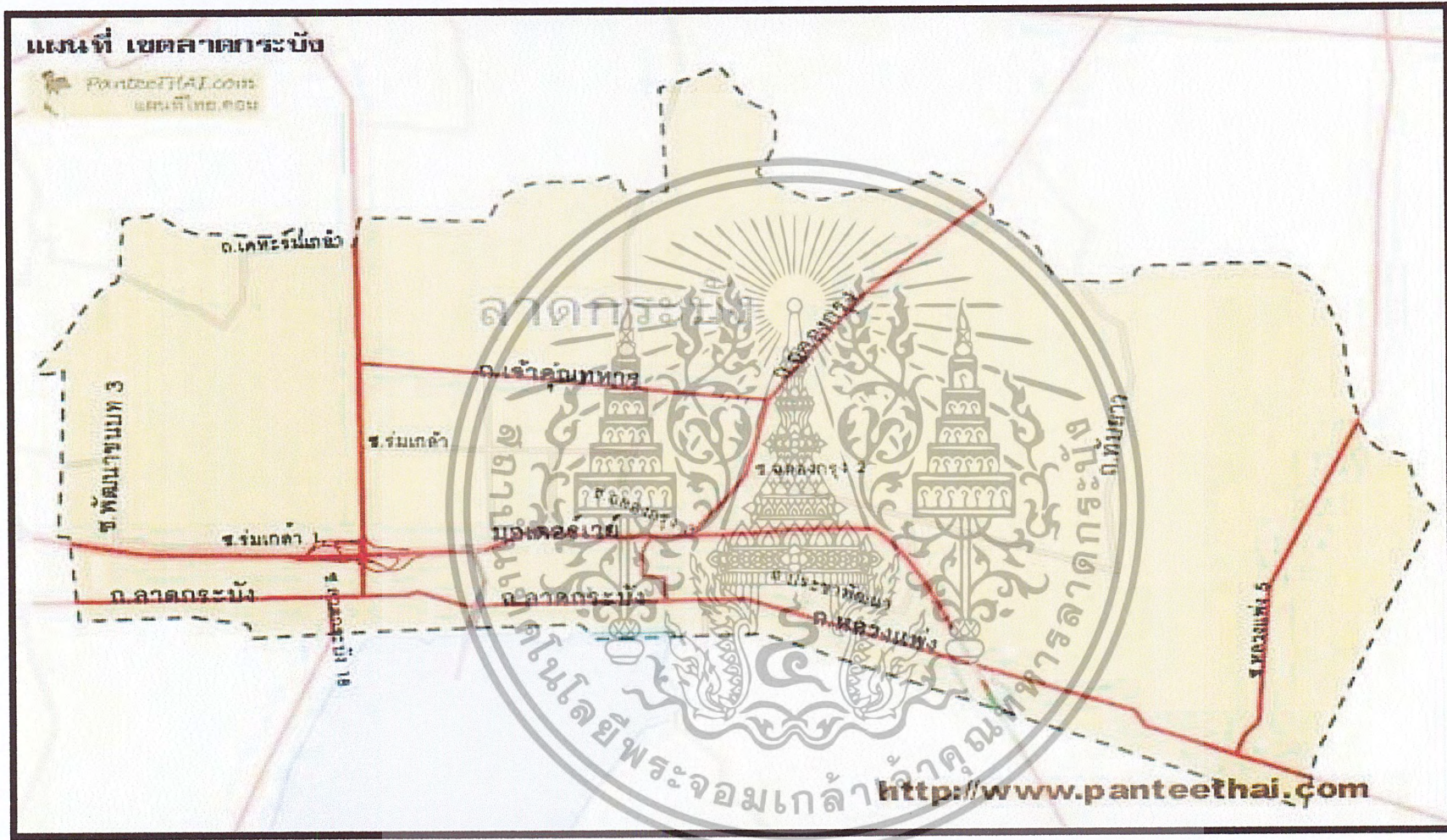
ทิศเหนือ	ติดกับเขตมีนบุรีและเขตหนองจอก
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตประเวศ และเขตสะพานสูง
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา

เขตลาดกระบังมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 123.859 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองภายในเขตออกเป็น 6 แขวง ดังนี้

ตารางที่ 1 จำแนกจำนวนบ้านเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่รายแขวงดังนี้

แขวง	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)
ลาดกระบัง	10.823	10,928
คลองสามต้นนุ่น	14.297	26,514
คลองสามประเวศ	17.457	6,935
ลำปลาทิว	25.834	7,371
ทับยาว	33.752	7,183
ชุมทอง	21.695	1,851
รวม	123.859	60,780

ที่มา: สำนักงานบริหารการทะเบียน (2551)

ภาพที่ 1 แผนที่เขตลาดกระบัง

ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2550)

ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะพื้นที่ของเขตลาดกระบังเป็นที่ราบลุ่ม อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 1 เมตร ประกอบด้วยคลองชลประทาน คลองตามธรรมชาติจำนวนมาก จึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 123,859 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ในเขตลาดกระบังเมื่อปี พ.ศ. 2536 เพียง 81,432 คน แต่ในปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น 134,876 คน (พ.ศ.2548) ประชากรมีอาชีพดั้งเดิมคือ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม มีนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง และโรงงานอื่น ๆ เกิดขึ้นในเขตลาดกระบังเป็นจำนวนมาก การทำอาชีพเกษตรกรรมจึงลดลง ประชากรในเขตลาดกระบังมีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาได้แก่ เกษตรค้าขาย รับราชการ ทำธุรกิจส่วนตัว และอาชีพบริการ ตามลำดับ

สภาพดินบริเวณเขตลาดกระบังเป็นดินตะกอนชั้นดินหนา หน้าดินเป็นดินหนาละเอียดและดินตะกอนละเอียด เป็นดินที่อุ้มน้ำและเนื้อดินไม่อัดแน่น เป็นลักษณะของที่ดินที่เกิดจากอิทธิพลของน้ำทะเลพัดพามาทับถม เรียกว่าดินตะกอนน้ำพัดพา (Alluvial soils) เป็นที่ดินที่เหมาะสมแก่การปลูกข้าว การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ภายในเขตลาดกระบังจึงเน้นทางด้านทำนาตามฤดูกาลเป็นหลัก

แขวงคลองสามประเวศเป็นชุมชนหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตลาดกระบัง เป็นเขตชานเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 17,458 ตร.กม. จำนวนบ้าน 6,935 (หลังคาเรือน) ประชาชน 2 ใน 3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของพื้นที่แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง คือ เป็นเขตรับน้ำฝั่งตะวันออก เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ จึงมักเกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ

การคมนาคม

เขตลาดกระบังเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นเพื่อการชลประทานจำนวนมาก ตั้งแต่ระยะแรกๆ ที่เริ่มก่อตั้งชุมชนต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นริมลำคลอง ที่สำคัญที่สุด คือ คลองประเวศบุรีรมย์ เป็นคลองสายใหญ่ขุดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นคลองสายหลักและสำคัญที่สุดของเขตลาดกระบังด้านคมนาคมในสมัยนั้น จากนั้นไม่นานก็มีรถไฟสายตะวันออก และในระยะต่อมาก็มีการสร้างถนนอ่อนนุชขึ้น

เส้นทางคมนาคมในเขตลาดกระบังมี 3 ประเภท คือ

เส้นทางถนน ถนนสายแรกของอำเภอลาดกระบังสร้างประมาณ พ.ศ.2503 ซึ่งก่อนหน้านั้นสร้างขึ้นเป็นถนนดิน แต่ในปัจจุบันถนนอ่อนนุช-ลาดกระบังเป็นถนนสายหลักของเขตลาดกระบัง และมีถนนที่สำคัญเป็นถนนสายหลักของเขตลาดกระบังรวม 6 สายคือ

1. ถนนอ่อนนุช-ลาดกระบัง ติดต่อระหว่างเขตลาดกระบังกับเขตประเวศและเขตพระโขนง
2. ถนนฉลองกรุง (ถนนลำปลาทิว) ติดต่อระหว่างเขตลาดกระบังกับเขตหนองจอก
3. ถนนเจ้าคุณทหาร เชื่อมต่อระหว่างถนนร่มเกล้ากับถนนฉลองกรุง
4. ถนนหลวงแพ่งเป็นถนนที่ขนานไปทางตะวันออกจรดคลองทับยาวถนนที่กรมทางหลวงดูแลรับผิดชอบมี 2 สาย ดังนี้
  5. ถนนร่มเกล้า ติดต่อระหว่างเขตลาดกระบังกับเขตมีนบุรี
  6. ถนนวัดกิ่งแก้วเป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนอ่อนนุช-ลาดกระบังกับถนน บางนา-ตราด จังหวัดสมุทรปราการ

เส้นทางคมนาคมทางน้ำ เป็นระบบดั้งเดิมของเขตลาดกระบัง คลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองประเวศบุรีรมย์ มีชุมชนต่างๆ ตั้งอยู่ริมฝั่งตั้งแต่เขตพระโขนงเข้าไปในเขตลาดกระบังจนถึงเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา เส้นทางหลักทางน้ำมี 46 คลอง คลองที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานมี 8 คลอง คือ คลองหัวตะเข้ คลองจรเข้ไฉ่น้อย คลองลาดกระบัง คลองทับยาว คลองลำปลาทิว คลองพระยาเพชร คลองประเวศบุรีรมย์ และคลองหลวงแพ่ง

คลองที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการระบายน้ำกรุงเทพมหานครมี 7 คลอง คือ คลองหนึ่ง คลองสอง คลองสาม คลองสี่ คลองแม่จัน คลองตาพุก และคลองรากบัวขาว

คลองที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขตลาดกระบังมี 31 คลอง คือ คลองบังเกราะ คลองลำตาแพ่ง คลองลำชะล่า คลองลำตาอุ คลองลำมะละกอ คลองลำมะขาม คลองแยกพระองค์ คลองลำบึงบัว คลองบังลอย คลองหนองตะกร้า คลองหนองคา คลองรางตาฝั่ง คลองลำหลุมบัว คลองมอญ คลองลำกอไผ่ คลองลำตันอ้อ คลองลัดทับยาว คลองแขก คลองกาหลง คลองลำอ้ายแบน คลองรากตาหุย คลองลำพะอง คลองแจ็ก คลองลำแดงโม คลองลำนายโต คลองหนองปรือ คลองตาสอน คลองลำตาอิน คลองบางคูเวียง คลองกลางตาเกษม และคลองลำชวดเตย

เส้นทางรถไฟ นอกจากการคมนาคมทางน้ำที่เป็นระบบคมนาคมที่เก่าแก่ของเขต
ลาดกระบังแล้ว เส้นทางรถไฟสายตะวันออกที่วิ่งผ่านสถานีลาดกระบังเป็นระบบคมนาคมดั้งเดิม เป็น
ที่นิยมของประชาชนในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการเดินทางติดต่อกันภายในเขตหรือติดต่อข้ามเขต
ปัจจุบันมีขบวนรถไฟวิ่งผ่านสถานีต่างๆ ที่อยู่ในเขตลาดกระบัง ได้แก่ สถานีวัดลานบุญ สถานี
ลาดกระบัง สถานีพระจอมเกล้า สถานีหัวตะเข้ และสถานีคลองหลวงแพ่ง (กนกอร บังแก้ว, 2549)

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำนวน นวลสนอง (2538) ศึกษาวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง
จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมภาคใต้ ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา พบว่าการเปลี่ยนแปลงใน
ระบบการทำมาหากินมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ปัจจัยจากนโยบายของรัฐ
กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และปัจจัยจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้ไม่
เพียงพอกับค่าครองชีพ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงคือ (1) การเปลี่ยนแปลงในระบบการทำมา
หากิน มีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ปัจจัยจากนโยบายของรัฐบาลกับการพัฒนา
อุตสาหกรรมของประเทศ และปัจจัยจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่า
ครองชีพ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำมาหากิน คือ โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็น
จำนวนมากในจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา สมาชิกในชุมชนจะเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง
กับปัจจัยการผลิตด้านแรงงาน และมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน ทั้งในพื้นที่อำเภอและต่างอำเภอออกไป
และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำมาหากินที่สำคัญ ได้แก่ รายได้ ค่าครองชีพ และผล
ทางด้านสุขภาพอนามัย (2) การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ มีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำมาหากิน ปัจจัยจากนโยบายของ
รัฐบาลเพื่อการพัฒนาชนบท และปัจจัยจากการขยายตัวด้านการตลาด มีลักษณะของการ
เปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
ความสัมพันธ์กับสถาบันหลักในชุมชนและความสัมพันธ์กับสถาบันภายนอกชุมชน และผลที่เกิดจาก
การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ที่สำคัญ ได้แก่ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้
เปลี่ยนแปลงไป สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กับบุคลากรและสถาบันอื่นนอกชุมชนมากขึ้น
และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของตำแหน่งการปฏิบัติงาน และกฎหมายจะมีมากขึ้น
(3) การเปลี่ยนแปลงในระบบความเชื่อมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ปัจจัยที่
เกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการศึกษาแผนใหม่ และ
ปัจจัยจากการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระบบความเชื่อ คือ การ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปลี่ยนแปลงในความเชื่อดั้งเดิม และการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่เกี่ยวข้องจากศาสนา และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระบบความเชื่อที่สำคัญ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่อยู่เดิมลดน้อยลง และการได้เข้าร่วมพิธีกรรมตามความเชื่อที่อยู่ในชุมชนน้อยลง การเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ทั้งที่เกิดโดยตรงและโดยอ้อมหลายประการ ผลกระทบในด้านบวก ได้แก่ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และแก้ไขปัญหาการว่างงานของประชาชนในจังหวัด และผลกระทบในด้านลบ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เกิดความสับสนทางสังคม ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มชนภายในจังหวัดมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น

ธีระนิตย์ แยกกาฬ (2551) ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบและการปรับตัวของวิถีชีวิตชาวนาหมุ่มบ้านหนองเสม็ด มีดังนี้ (1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบการทำมาหากิน ผลกระทบด้านบวกคือ รายได้สูงขึ้น แก้ไขปัญหาการว่างงานของคนในหมู่บ้าน ส่วนผลกระทบในด้านลบคือ รายจ่ายในชีวิตประจำวันสูงขึ้น ทำให้การใช้จ่ายในระบบผลิตสูงขึ้น แต่ราคาผลผลิตไม่คงที่ ทำให้ระบบนิเวศน์ถูกทำลายจากการใช้สารเคมีในการผลิต ทำให้ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือ การทำงานของคนในครอบครัว และแรงงานภายนอกของครัวขาดหายไป สุขภาพของคนในชุมชนก็เสื่อมโทรมเร็วจากการไม่ค่อยได้พักผ่อน (2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ ทำให้คนในหมู่บ้านมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ห่างเหินกันมากขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำในหมู่บ้าน ไม่ค่อยมีความเคารพกันและกัน ส่วนความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัจจุบันบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้เปลี่ยนไป ไม่ค่อยมีเวลาอยู่ด้วยกันจนทำให้เกิดปัญหาสังคม (3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อ ทำให้คนขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพมากขึ้น

ปรีชา จรณธร (2548) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนดั้งเดิมข้างนิคมอุตสาหกรรมบางชันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน ที่อาศัยอยู่ข้างนิคมอุตสาหกรรมบางชันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนฯ ละ 1 คน และสมาชิกชุมชนฯ ละ 2 คน รวม 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนริมคลองไหลแหล่ ชุมชนเกาะจวน และชุมชนบางชันพัฒนา โดยเริ่มสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2548 ถึงเดือนกรกฎาคม 2548 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ทางด้านเศรษฐกิจ การจ้างงานในครัวเรือนส่วนใหญ่เข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรมบางชัน และมีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้ การมีนิคมอุตสาหกรรมบางชัน ทำให้มีการประกอบอาชีพอื่นเพิ่มขึ้น ได้แก่ กิจการบ้านเช่า หอพัก บริการซักรีด และรับจ้างอื่นๆ ด้านรายจ่ายพบว่า มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาโอกาสการมีงานทำของลูกหลานในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีโอกาสมาก ทางด้านสังคม สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนมาแต่ดั้งเดิม ผู้ที่อพยพย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนก็เพื่อมาประกอบอาชีพใหม่ โดยเข้าทำงานใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิคมฯ หรือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ผลกระทบด้านอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนตั้งนิคมอุตสาหกรรมพบว่า มีผลกระทบบ้างเล็กน้อยไม่รุนแรงมากนัก ยกเว้นการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนพบว่ามียาเสพติดในช่วงแรก ภายหลังชุมชนร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด จนปัจจุบันลดน้อยลงแทบจะไม่มี ทางด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อชุมชนน้อยมาก และพบว่าทุกชุมชนถูกรบกวนจากกลิ่นเหม็นของน้ำเสียในคลองสาธารณะ ส่วนฝุ่นและควันมีผลกระทบบ้างเล็กน้อย และจากการศึกษายังพบว่าทุกชุมชนมีขยะเพิ่มขึ้นมาก แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีไม่มีขยะตกค้าง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ และคณะ (2535) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตของชาวชุมชนชุมทอง กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2535 ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนชุมทองส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ตั้งแต่เกิด มีความผูกพันที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้ก้าวหน้าในทุกด้าน (1) ด้านเศรษฐกิจและการงาน อาชีพหลักที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงจากด้านเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป ทั้งในโรงงานและนอกโรงงาน เป็นอาชีพที่นิยมกันในหมู่คนหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดทักษะและความรู้ที่น้อย จึงสามารถที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมได้ง่ายกว่าอาชีพอื่นๆ รวมทั้งผลกระทบของปัจจัยด้านทุน การสูญเสียที่ทำกินและผลผลิตลดลง และค่านิยมการทำงานเป็นงานหนัก ตลอดจนการขาดแคลนแรงงานของคนหนุ่มสาวเป็นแรงผลักดัน ตลอดจนความเจริญและความก้าวหน้าทางการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยจูงใจให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนดั้งเดิมสู่การเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น (2) ด้านการพักผ่อนสันทนาการและงานอดิเรก เป็นการใช้เวลาว่างของชุมชน มีงานอดิเรก คือ การปลูกพืชผักสวนครัว และการพักผ่อนโดยการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พักผ่อนภายในบ้านมากกว่าภายนอกบ้าน (3) ด้านสังคม ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ชุมชนยังสามารถรักษาวัดธรรมและประเพณีดั้งเดิมไว้ได้และเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ถึงแม้ประชากรจะมีความแตกต่างในด้านการนับถือศาสนา แต่ก็ไม่ได้แตกต่างกันในด้านความสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งในพิธีทางศาสนาและทางสังคม โดยการเข้าไปร่วมงานทำบุญและจะเห็นได้จากการตั้งมัสยิดและวัดอยู่ในบริเวณเดียวกัน (4) ด้านครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู บทบาทของครอบครัว สัมพันธภาพภายในครอบครัว ครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเกาะกลุ่มกันในชาวไทยมุสลิม และกระจัดกระจายทั่วไปสำหรับชาวไทยพุทธ ผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ คือ พ่อและทุกคนร่วมกันตัดสินใจ และแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญภายในครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน (5) ด้านชุมชน การรวมกลุ่ม และการเคลื่อนย้ายครอบครัว ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน การย้ายที่อยู่ยังคงย้ายอยู่ภายในชุมชนระหว่างหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุการย้ายคือ การไม่มีที่ดิน ไม่มีทุน การไปหางานทำใหม่ (6) ด้านการศึกษา ชาวบ้านมีความรู้ที่น้อย จบการศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนใหญ่ และนิยมส่งบุตรหลานให้เรียนในโรงเรียนภายใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมู่บ้าน และต้องการสนับสนุนให้ลูกหลานได้เรียนสูงๆ แต่ก็มีปัญหาด้านทุน ค่าเล่าเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งต้องการอยากให้มีการฝึกอาชีพให้แก่ นักเรียน เด็ก และผู้หญิงที่อยู่ด้วยกัน (7) ด้านสาธารณสุข สุขภาพอนามัย การบริการชุมชน ชาวบ้านต้องการให้มีการให้บริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ และการเพิ่มแพทย์และพยาบาลให้เพียงพอ ส่วนใหญ่ชาวบ้านยามเจ็บป่วยจะซื้อยามากินเองมากกว่าไปศูนย์สาธารณสุข ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ไกลและไม่สะดวกในการเดินทางมา (8) ด้านการเมืองและการปกครอง บุคคลที่ชาวบ้านมอบความไว้วางใจและมาปรึกษาปัญหาเดือดร้อน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านต้องการให้มีการปรับปรุงระบบการเลือกผู้ใหญ่บ้านอย่างเป็นทางการ (9) ด้านสาธารณสุขและการติดต่อสื่อสาร ชุมชนชุมทองถึงแม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก แต่ก็ยังพบสภาพความล้าหลังกว่าบางท้องที่ในเขตกรุงเทพฯ คือ การขาดถนนหนทางที่เพียงพอ สภาพเป็นหลุมเป็นบ่อ และมีฝุ่นมากในฤดูแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝนเกือบทุกปี และปัญหาการตื่นเงินตามคู คลอง ทำให้ชาวบ้านไม่สะดวกในการเดินทางในฤดูแล้งและการขาดน้ำประปาใช้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านใช้น้ำคลอง น้ำบ่อ และน้ำฝนในการดื่ม ในชุมชนชุมทองไม่มีโทรศัพท์ สถานีตำรวจ หรือที่ทำการไปรษณีย์

พรวรรณ สุรนนท์ (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในชุมชนเขตลาดกระบัง กรณีศึกษากระบวนการและผลการขยายชุมชนไปสู่ชานเมืองว่า เดิมในเขตลาดกระบังนี้จะใช้ลำคลองเป็นที่สัญจรไปมาแทนถนนเพราะถนนตัดเข้าไปไม่ถึง ผู้ที่ประกอบการค้าจะซื้อสินค้าจากที่อื่นๆ เพื่อนำมาขายโดยการพายเรือขายตามลำคลอง ต่อมาเมื่อมีถนนตัดผ่านเข้ามายังชุมชนจึงเลิกประกอบอาชีพค้าขาย และทำอาชีพอื่นต่อไป หรือผู้ที่ไม่เลิกอาชีพทางค้าขายนี้เปลี่ยนจากการพายเรือขายในลำคลองมาดำเนินกิจการโดยการเปิดร้านค้าในบริเวณตลาดที่เริ่มมีการก่อสร้างเมื่อมีถนนเข้ามาในบริเวณศูนย์กลางชุมชนแห่งนี้ ส่วนทางด้านสังคมก็พบว่าประชากรที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ปัจจุบันนี้มีเชื้อชาติลาดกระบังแต่กำเนิด แต่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมจากชุมชนอื่น ส่วนใหญ่มาจากบริเวณอื่นในกรุงเทพมหานครมากที่สุด โดยใช้เหตุผลว่าต้องการเปลี่ยนที่อยู่ใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัดในใจกลางเมือง

มาโนชญ์ โรจนศิริ (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว : กรณีศึกษาชาวสวนในเขตตำบลเหมืองใหม่ อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าข้อมูลจากเกษตรกรชาวสวนผู้เคยมีอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าว แต่ปัจจุบันไม่ได้ผลิตแล้ว ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวน ได้แก่ (1) นโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐที่ต้องการให้เยาวชนได้เรียนหนังสือภาคบังคับมากขึ้น (2) การขาดแคลนแรงงานในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว (3) การเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ผู้คนหันไปประกอบอาชีพใหม่ (4) การติดต่อสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทำให้เกษตรกรชาวสวนรุ่นใหม่นิยมวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อารี สุทธิบุญ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมไปในทางที่ดีขึ้น คือ มีรายได้มากขึ้น การเก็บออมมากกว่าเดิม มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพิ่มความสามารถในการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้มากกว่าเมื่อก่อน ผลกระทบทางด้านสังคม พบว่าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี บุตรหลานได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาได้มากกว่าเมื่อก่อน ความสัมพันธ์กับครอบครัวและเพื่อนบ้านไม่แตกต่าง มีปัญหาบ้างในเรื่องของความสงบเรียบร้อย และสุขภาพอนามัยจากโรคระบบทางเดินหายใจ และโรคปวดศีรษะ สำหรับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาแหล่งน้ำเน่าเสีย ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค มีปัญหามลภาวะในอากาศ ชยะมูลฝอย และกลิ่นที่เกิดจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาการจราจร อุบัติเหตุมีมากและรุนแรงขึ้น

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน ในการศึกษาบ้านโนนตะแบก จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหมู่บ้านแต่เดิมมีเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เกิดจากการทำประโยชน์กรรมสิทธิ์ไม่ถาวร ถ้าไม่ทำประโยชน์ต่อคนอื่นสามารถเข้ามาทำประโยชน์ได้ ระบบแรงงานมีการลงแขก วิธีการทำนาทำไร่เป็นแบบดั้งเดิม ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมี 5 ประการ คือ การเพิ่มประชากร ภาวะน้ำท่วมนา อำนาจรัฐ การคมนาคมที่สะดวกขึ้น และการนำพืชเศรษฐกิจ คือ ปอและมันสำปะหลังเข้ามาปลูก ซึ่งปัจจัยประการหลังมีความสำเร็จที่สุด ปัจจัยอื่นเป็นปัจจัยเสริม กล่าวคือ ทำให้เกิดการผลัดเพื่อยังชีพและขาย เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านให้ต้องมกึ่งพวดตลาดภายนอกเป็นอย่างมาก ทำให้มีการใช้ที่ดินทำไร่เพิ่มขึ้น 30-60 เท่า ระบบการลงแขกค่อยๆ ลดลง ระบบการจ้างเข้ามาแทนที่โดยเทคโนโลยีทางเกษตร ซึ่งเป็นการผลิตแบบดั้งเดิมใน 15 ปีสุดท้าย ภาวะหนี้สินจึงเพิ่มขึ้นมาจากร้อยละ 31 เป็นร้อยละ 65.60 ของครัวเรือนทั้งหมด คนมีฐานะดีบางตระกูลได้เข้ามาทำการค้าปลีกในหมู่บ้าน ทำพืชไร่และค้ำน้ำมันตลอดจนสะสมที่ดิน ช่องว่างระหว่างกลุ่มคนฐานะดีกับคนจนห่างออกไปทุกที

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2529) ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นและการขยายความเป็นเมือง พบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมแทนการมุ่งในด้านการเพิ่มความสามารถการผลิตและรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมได้รับการส่งเสริมให้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและชานเมือง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องการเข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้น เพื่อหางานทำจนเกิดความแออัดในเมือง ดังนั้นผู้ที่มีฐานะปานกลางและค่อนข้างดีจึงมุ่งไปหาที่อยู่อาศัยแถบชานเมืองมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะแออัดในเมือง ด้วยเหตุนี้เองทำให้เกิดผลกระทบต่อการเกษตร คือ ทำให้เกษตรกรที่อยู่รอบนอกบริเวณชานเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมืองต้องเคลื่อนย้ายห่างเมืองออกไป แล้วเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรไปทำอย่างอื่น พื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตรก็มีการซื้อขายไปทำที่พักอาศัย ย่านธุรกิจการค้า ตลอดจนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

ศรีไพร รุ่งสว่าง (2540) ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนต่อลักษณะการทำงานพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่ากิโลน ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักลงทุนภายนอกได้เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อสร้างสถานพักผ่อนหย่อนใจในรูปธุรกิจบริการในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงจำนวนมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพ เปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นรับจ้าง และรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น วัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป และปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากนักท่องเที่ยวและความเจริญในหมู่บ้านทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความสนใจ และความต้องการของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ประโยชน์มากที่สุด

บทที่ 3

วิธีการวิจัย (Research Methodologies)

การศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกร ในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพซึ่ง ได้แก่เกษตรกร ในแขวง
คลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง(Sample) คือผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมในแขวงคลองสามประเวศที่สามารถ
ให้ข้อมูลสะท้อนถึงสภาพชีวิตเกษตรกรได้การสัมภาษณ์คัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีสโนบอล(Snowball
Sampling)โดยคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น3ราย เพื่อเชื่อมโยงไปยังเป้าหมาย
โดย งานวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 10 ราย โดยกำหนดแนวคำถามดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. สภาพความเป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน
4. อาชีพและรายได้ที่มีผลต่อปัจจัยการผลิต
5. ผลกระทบจากการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง
6. แนวโน้มการคงอยู่ของดาวประกอบอาชีพเกษตรกร

เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เกษตรกร
2. เทปบันทึกเสียง
3. กล้องถ่ายภาพ
4. สมุดจดบันทึก
5. ปากกา

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีการศึกษาหรือมีการเก็บรวบรวมไว้ก่อนแล้วไม่ว่าจะเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ทางราชการ หรือบทความทางวิชาการ หนังสือ ตำรา ทั่วไป ที่เกี่ยวข้องและซึ่งจะเป็นประโยชน์ทำให้เห็นถึงภาพของปัญหาที่ทำการศึกษาวิตชีวิตเกษตรกร ว่ามีข้อมูลที่สำคัญอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นปัญหาของการศึกษา เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม หรือแหล่งปฐมภูมิและสามารถทำความเข้าใจในการเลือกวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมและตอบสนองคำถามของการวิจัยได้

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การเตรียมพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยผู้วิจัยจะต้องเข้าไปแนะนำตัวกับผู้นำท้องถิ่น และผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อต้องการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการศึกษาวิจัย ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี และเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.2 วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยที่มีการตั้งคำถามตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยติดต่อกับเกษตรกรผู้ทำนาในชุมชนโดยตรง โดยมีคนในพื้นที่เป็นคนนำทาง ในขณะที่สัมภาษณ์ จะมีคนบันทึกข้อมูลและถ่ายภาพ เพื่อจะได้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของเกษตรกรในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้จึงเป็นการพรรณนาและวิเคราะห์เป็นแบบอุปนัย (Induction) คือ การศึกษารวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ แล้วนำมาประมวลเป็นกรณีทั่วไปของการศึกษาโดยที่สังเกตจากภาพของสิ่งที่เกิดขึ้นจริง แล้วนำมาสร้างเป็นข้อสรุปแบบอุปนัย คือ การที่นำข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ย่อยๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเชิงนามธรรม โดยพิจารณาจากลักษณะร่วมที่พบ วิธีอุปนัยเป็นวิธีการที่เริ่มต้นจากข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่มีอยู่มาก่อน หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งหมดและวิเคราะห์ประมวลผลเป็นข้อสรุป

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาการวิจัยศึกษา รวบรวมข้อมูล รวมทั้งแก้ไขและจัดทำรูปเล่มรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล (Findings and Results)

การวิจัย เรื่องการศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกร กรณีศึกษา แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของแขวงคลองสามประเวศ

ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 วิถีชีวิตเกษตรกร ณ ปัจจุบัน

ตอนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกร

ตอนที่ 5 แนวโน้มการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกร

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปแขวงคลองสามประเวศ

1. 1 ประวัติความเป็นมา

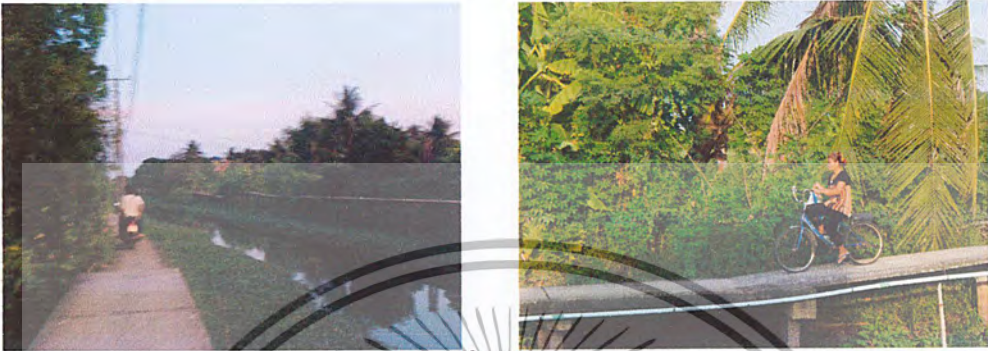
ประวัติการก่อตั้งเป็นอำเภอและแขวงคลองสามประเวศ ปี พ.ศ. 2468 ถึงปี พ.ศ. 2469 ชื่ออำเภอแสนแสบ ขึ้นอยู่กับจังหวัดมณฑลบุรี ปี พ.ศ. 2481 เปลี่ยนแปลงเป็นกิ่งอำเภอลาดกระบัง ขึ้นอยู่กับจังหวัดมณฑลบุรี ปี พ.ศ. 2500 จังหวัดมณฑลบุรีเป็นอำเภอขึ้นกับกรุงเทพ เปลี่ยนเป็นอำเภอลาดกระบัง ขึ้นกับกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2515 เปลี่ยนจากอำเภอเป็นเขตลาดกระบังโดยประกาศคณะปฏิวัติ ปี พ.ศ. 2515 ยุบ นครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบัน ในแขวงคลองสามประเวศมี 5 หมู่บ้าน

พื้นที่ดั้งเดิมของชาวบ้านเป็นชุมชนเดิมภายในพื้นที่แขวงคลองประเวศเก่า และเป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และเขตใกล้เคียงภายในกรุงเทพมหานคร

การตั้งถิ่นฐานชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองโดยทั่วไปกระจายในพื้นที่เขตลาดกระบัง ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรหรือเป็นเกษตรกร และชุมชนที่อพยพมาจากที่อื่นตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มก้อน เรียกว่า ตลาดซึ่งมีอาชีพการค้าขายมีพื้นที่ทั้งหมด 17,458 ไร่

1.2 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

การเดินทางสัญจรไปมาในหมู่บ้านสะดวก มีถนนตัดผ่านหมู่บ้านและถนนตัดผ่านรอบหมู่บ้าน ถนนสายหลักที่วิ่งรอบชุมชน คือ ถนนสายเลียบคลอง การสัญจรไปมาจึงเป็นไปอย่างสะดวกสบาย (ภาพที่ 2,3)

ภาพที่ 2,3 ถนนที่ใช้สัญจรในหมู่บ้าน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายไปทั่วพื้นที่ และจะอยู่กันอย่างหนาแน่น บริเวณริมถนนและคลองน้ำ เพื่อสะดวกสบายในการติดต่อค้าขายเดินทางไปมา ชาวบ้านจึงนิยมสร้างบ้านเรือนแถวแหล่งชุมชน แหล่งถนนหนทาง และแหล่งน้ำซึ่งเป็นปัจจัยหลักของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาหาร การชำระล้างร่างกาย การประกอบกิจกรรมในการทำการเกษตร เป็นต้น

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และรองลงมาคือการเลี้ยงปลา เพาะปลูก และ รับจ้างทั่วไป สภาพพื้นที่ของแขวงคลองสามประเวศ เป็นพื้นที่ ดูนน้ำเหมาะแก่การทำนาข้าว

“ทำนากันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายายแล้ว เป็นมรดกตกทอดมา เมื่อก่อนก็ไม่รู้จะทำอะไร การศึกษาก็ไม่ค่อยมี ช่วยงานครอบครัวมาตลอด เลยทำมาจนถึงปัจจุบันนี้ พื้นที่เหลือข้างบ้านก็ขุดเป็นบ่อเลี้ยงปลาปลูกพืชรอบคันทนา และรอบ ๆ บริเวณบ้านสามารถเป็นรายได้เสริมมาจนเหลือครอบครัวได้ ”

นายสำรวย ทองมะน้อย ,สัมภาษณ์ (29เมษายน 2553)

(ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ผู้วิจัยกับนายสำรวย ทองมะน้อย ชาวนาและเลี้ยงปลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพดินแขวงคลองสามประเวศ เป็นดินดำ มีหน้าดินลึก การระบายน้ำไม่ค่อยดี หน้าดินจะมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ระบายน้ำไม่ค่อยดีเหมาะแก่การทำนาข้าว

แหล่งน้ำธรรมชาติ เกษตรกรใช้น้ำจากคูคลองที่ไหลตัดผ่านในหมู่บ้าน ซึ่งไหลมาจากคลองสามนี้เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงคนภายในชุมชนมาช้านาน และยังมีน้ำที่ได้จากสระเก็บน้ำตรงบ่อปลาไว้ใช้ในฤดูแล้ง เพื่อนำมาใช้ในการอุปโภคใช้สอยในครัวเรือน เช่น หุงต้มอาหาร ชำระล้างร่างกาย รดน้ำต้นไม้ ล้างถ้วยล้างจาน เป็นต้น (ภาพที่ 5-6)

ภาพที่ 5 คลองสาม

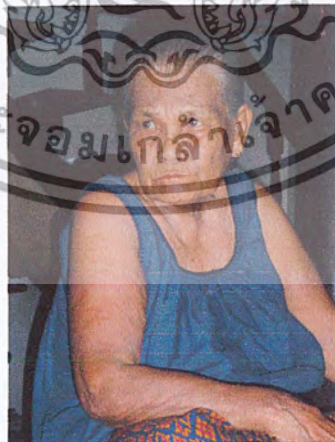

ภาพที่ 6 บ่อเลี้ยงปลา

“เมื่อก่อนเรื่องน้ำไม่เป็นปัญหา ใช้ในคลองหน้าบ้านได้เลย ทั้งกิน ทั้งใช้ก็ใช้ในคลองนี้แหละ แต่ตอนนี้แทบทำอะไรไม่ได้เลย ทั้งน้ำเสียจากโรงงาน และจากควันเรือบิน ใช้ได้ก็แค่รดน้ำต้นไม้ ใช้ในนา น้ำกินก็ต้องซื้อ น้ำใช้ประปาหมู่บ้านก็ต้องซื้อ อะไรก็เปลี่ยนไปเยอะ”

คุณยายพลอย ผลโพธิ์, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่7)

ภาพที่ 7 คุณยายพลอย ผลโพธิ์ เกษตรกร

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนคลองสามประเวศ มีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ผู้คนดำรงชีวิตเป็นปกติ การเดินทางสัญจรไปมาในหมู่บ้านเป็นไปอย่างสะดวกสบาย ผู้คนส่วนใหญ่ต่างประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำมาหาเลี้ยงชีพตนเอง มีการสร้างบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งอยู่บริเวณริมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์การเรียงานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่อผู้เห็นไปใช้ประเวศในด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หนทางเป็นส่วนมาก และยังคงมีอีกส่วนที่ยังคงสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้แหล่งน้ำคูคลอง ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านไม้เรือนไทย น้ำอุปโภคและบริโภค บริเวณภายในครัวเรือน มาจาก 2 แหล่งด้วยกัน 1. แหล่งน้ำประปาหมู่บ้าน 2. แหล่งน้ำดื่มที่จำหน่ายในชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1. สภาพเศรษฐกิจ

1.1 การประกอบอาชีพ

เกษตรกรในแขวงคลองสามประเวศ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา รองลงมาคือการเลี้ยงปลา เพาะปลูก และรับจ้างทั่วไปตามลำดับ ที่ดิน ที่ทำกินของเกษตรกรส่วนใหญ่นายทุนเป็นเจ้าของพื้นที่ดิน เหล่านั้น เกษตรกรผู้ทำนา จะเช่าพื้นที่ทำกินจากนายทุนสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยายของตน สืบต่อกันมา จะมีอยู่น้อยรายที่มีที่ทำกินเป็นของตัวเองเลย ในการทำนาเกษตรกรจะทำนา 2 ครั้ง/ปี ในกระบวนการทำงานเจ้าของนาจะใช้วิธีการจ้างแรงงานทำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสะดวกและประหยัดเวลาในการทำงาน อีกทั้งพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรใช้ปลูกเป็นข้าวพันธุ์สั้นอายุการเก็บเกี่ยวผลผลิตน้อย ประมาณ 3 เดือน ครึ่ง ก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานและแหล่งน้ำที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 นาข้าว

1.2 รายได้

รายได้หลักของเกษตรกรมาจากการทำนาเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรมีความสะดวกสบายในการทำมาหากิน เนื่องจากรายได้พออยู่ได้ บวกกับผลผลิตที่ได้มีปริมาณมาก เพราะพึ่งเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้เกษตรกรมีเงินพอที่จะไปซื้อเครื่องทุ่นแรงฟาร์มมาใช้กันอย่างแพร่หลาย การเกษตร ณ ปัจจุบันนี้ ผู้ที่มีพื้นที่ทำกินมาก และดูแลพื้นที่ทำกินไม่ทั่วถึง จะใช้วิธีการจ้างแรงงานทำแทนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ขึ้นอยู่กับฐานะความมั่งคั่งของแต่ละครัวเรือน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จะจ้างรถเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “รถเกี่ยวข้าว” ผลผลิตที่ได้จะถูกลำเลียงไปยังรถบรรทุก 10 ล้อ เพื่อขน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ย้ายข้าวเปลือกภายในนาไปยังโรงสีข้าวของผู้รับซื้อข้าว โดยเกษตรกรกับผู้รับซื้อข้าวเปลือก จะตกลงราคาการซื้อขายข้าวภายในโรงสีข้าวของ เฒ่าแก่โรงสี โดยยึดหลักราคาข้าวตลาดกลาง ความชื้นของข้าว และสภาพข้าวของแต่ละเจ้าของนา โดยพ่อค้าจะนำผลผลิตข้าวที่ได้ไปซึ่งที่โรงสีตัวเอง จึงจะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว รายได้จะได้รับทันทีเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อเกษตรกรเงินจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วไม่นาน หลักเก็บเกี่ยวผลผลิตไปได้ระยะหนึ่ง ประมาณ 4-5 วัน เกษตรกรจะเผาต่อซึ่งข้าวในนาทิ้งทันที จากนั้นอีกไม่นานเกษตรกรก็ปล่อยน้ำลงนาข้าวเพื่อจะทำนาข้าวในช่วงต่อไป รายรับที่ได้มาก็ต้องมาลงทุนต่อเพื่อจะเอากำไรอีกในอนาคต

รายรับอีกส่วนหนึ่ง เกษตรกรจะได้มาจากเวลาว่างงานจากส่วนงานของตัวเองที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว จะไปรับจ้างทำงานข้างนอก เช่น ขับรถบรรทุก ทำงานโรงงาน เป็นต้น

“รายได้จากการทำนาพออยู่ได้ ราคาข้าวเดี๋ยวขึ้นเดี๋ยวลง รายจ่ายก็เพิ่มขึ้นจะทำอะไรก็เงินทั้งนั้น ตั้งแต่เตรียมดินจนถึงเกี่ยว ทั้งยาฆ่าแมลง ค่าปุ๋ย ค่ารถเกี่ยว สารพัดค่า เวลาว่างก็ออกไปขับรถหัวลาก แลวหัวลากมันเยอะ แต่ก็มีรายได้เพิ่มขึ้นนะ”

นายประสาน จันทร์มนเทียร, สัมภาษณ์ (28 เมษายน 2553)

(ภาพที่ 9)

“ปีหนึ่งมีรายได้จากการทำนาบ้าง เลี้ยงปลาบ้าง ว่าง ๆ ก็เก็บซื้อเหล็กมาต้มขาย ตามว่าพอกิน พอจ่ายไหม ก็พออยู่ได้นะ เลี้ยงปลาก็ลดต้นทุนไปเยอะ เพราะผมไปเก็บอาหารเองจากในนิคม พวกเศษข้าวเศษอาหารนั่นแหละแทบจะไม่ต้องซื้ออาหารเลย”

นายลำรวญ ทองมะน้อย, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

ภาพที่ 9 นายประสาน จันทร์มนเทียร ชาวนา

1.3 รายจ่าย

จะพบว่า รายจ่ายก็สูงขึ้นเห็นได้ชัดเจน เกษตรกรมาจับจ่ายใช้เงินกันมากขึ้นตามร้านค้าสะดวกซื้อต่างๆ ตลาดนัดที่มีขึ้นบริเวณนิคมอุตสาหกรรม เขตลาดกระบัง ประกอบกับการเดินทางสัญจรไปมาสะดวกสบาย ทำให้ผู้คนในชุมชนเดินทางออกมาหาซื้อของกันมากขึ้นเป็นลำดับ รายจ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนเวลาสำหรับการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตเห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรจะหมดไปกับการลงทุนทำนา ค่าปุ๋ย ค่ายา และการส่งเสียลูกเรียนหนังสือเป็นปัจจัยหลักที่ต้องจ่ายเป็นประจำทุกเดือน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นรายจ่ายก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.4 การจ้างงาน

การรับจ้างแรงงาน แรงงานวัยหนุ่มสาวในหมู่บ้านเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือ สนามบินสุวรรณภูมิเป็นส่วนใหญ่ ส่วนแรงงานที่มีการศึกษาหรือมีความรู้จะทำงานที่บริษัทหรือห้างร้านเอกชน จะเหลืออยู่แรงงานวัยกลางคนจนถึงวัยผู้สูงอายุจะทำงานรับจ้างทั่วไปหรือทำงานอยู่กับบ้านในพื้นที่ทำกินของตัวเอง

“แต่ก่อนยังมี การลงแขกกัน ถึงเวลาก็จะมาช่วยกันในแต่ละบ้าน ไม่ต้องเสียเงินจ้าง เมื่อเสร็จงานเจ้าของนาก็เลี้ยงข้าวปลาอาหารอย่างดี เป็นเรื่องที่ดีเสียอีกเพราะว่าได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์พูดคุย มานั่งกินเหล้าเมายากันอย่างสนุกสนาน พอถึงสมัยนี้ไม่มีแล้วถึงมีก็เป็นส่วนน้อย ก็มีแต่จ้างชาวนาด้วยกันเองนี่แหละ จ้างก็จ้างเป็นวันไปเลยงานจะเสร็จหรือไม่ก็แล้วแต่ เพราะนาแต่ละที่ไม่เท่ากัน จะได้ไม่เสียเปรียบกันตกลงกันแบบนี้ง่ายดี ถ้าว่างก็สามารถไปได้ถ้าไม่ว่างก็อีกเรื่องหนึ่ง”

นายวันชัย ทองสว่าง, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 นายวันชัย ทองสว่าง ชาวนา

การทำเกษตร เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ในตัวกระบวนการผลิตของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิตมากกว่าจะใช้แรงงานคนและสัตว์ เนื่องจากเครื่องทุ่นแรงทำงานได้เป็นเวลานานและมีประสิทธิภาพสูงในการทำงาน เกษตรที่ไม่มีเครื่องทุ่นแรงฟาร์มก็จะจ้างเกษตรกรที่มีเครื่องทุ่นแรงมาลงงานในพื้นที่ของตน โดยค่าน้ำมันเจ้าของนาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. สภาพสังคม

ในอดีตคนในชุมชน อุบโศก และบริโศกน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ไหลผ่านชุมชน แต่ปัจจุบัน แหล่งน้ำที่เคยใช้อุบโศก และบริโศกกลับเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเจริญเข้ามาแทนที่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีเป็นหลัก น้ำเสียบางส่วนที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นมากขึ้นในการทำงาน เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีถนนหลายสายตัดผ่านถึงกันในหมู่บ้าน มีโครงการประปาหมู่บ้าน คนในชุมชนบริโศกน้ำดื่มจากร้านค้าในชุมชนซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายน้ำดื่ม ส่วนน้ำอุบโศกที่ใช้ในครัวเรือน มาจากการประปาบางส่วน เนื่องจากโครงการประปาเพิ่งเริ่มเข้ามายังไม่ทั่วถึงหรือครอบคลุมภายในชุมชน

การทำการเกษตรยังใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติได้อยู่ แต่ไม่สามารถนำมาอุบโศกและบริโศกได้เหมือนในอดีต เกษตรกรส่วนใหญ่ทำงานเป็นหลักใช้เครื่องทุ่นแรงงาน แทนแรงงานคนและสัตว์ที่ใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก แรงงานวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม จะพบแต่แรงงานวัยกลางคนและสูงอายุที่ทำการเกษตรรับจ้างทั่วไปอยู่แถวบ้าน

สิ่งปลูกสร้าง แต่ก่อนเคยสร้างบ้านด้วยไม้มุงหลังคาด้วยจาก หญ้าคา แต่ปัจจุบัน สร้างบ้านด้วย ปูน เหล็กผสมกันหลังคามุงด้วยกระเบื้อง บ้านเรือนปลูกสร้างเป็นบ้านปูนชั้นเดียวแต่ก็มีบางเล็กน้อยที่เป็นบ้านสองชั้น โดยจะสร้างบ้านอยู่หนาแน่นบริเวณแหล่งคมนาคมขนส่งสะดวก เช่น ถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง หรือ บริเวณนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น(ภาพที่ 11-12) คนในชุมชนนับส่วนใหญ่อือศาสนาพุทธ แต่ก็มีศาสนาอิสลามปะปนอยู่บ้างเล็กน้อยโดยอาศัยอยู่รวมกันได้ปราศจากความขัดแย้งกันทางด้านศาสนา

ภาพที่ 11,12 การตั้งบ้านเรือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับเรื่องความสัมพันธ์ของคนในชุมชน จากการศึกษาพบว่าเมื่อทำงานเสร็จมักจะรวมกลุ่มพูดคุยกันในเรื่องทั่วไปและการประกอบอาชีพประจำวัน(ภาพที่ 13)

“เมื่อก่อนกับตอนนี้ยังเหมือนเดิมนะ ยังไปมาหาสู่กันเหมือนเดิมยังช่วยเหลือกันอยู่ตลอด ตกเย็นขึ้นจากนา มาก็นั่งรวมตัวกันที่ศาลาบ้านลุงเนา มานั่งพูดคุยกัน เหมือนสมาคม แต่เป็นสมาคมแบบบ้าน ๆ นะ กินยาตอง พูดคุยกันสารพัดเรื่อง ทำให้นึกถึงภาพเก่าที่เมื่อก่อนก็ตามปู่มาเที่ยวเล่นที่นี่เป็นประจำ”

นายสุระชัย เจริญपालะ, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่ 14)

ภาพที่ 13 สมาคมชาวบ้านหลังเสร็จงาน ภาพที่ 14 นายสุระชัย เจริญपालะ อายุ 44 ชาวนา

3. สภาพแวดล้อมในชุมชน

แขวงคลองสามประเวศ มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม

ในการประกอบอาชีพทำนาก็ใช้สารเคมีมากขึ้น เมื่อใช้สารเคมีมากก็ทำให้พื้นที่เสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัดพอถึงฤดูฝนสารเคมีที่ใส่ตกค้างอยู่ในดิน น้ำฝนก็จะชะล้างสารเคมีลงในลำคลองทำให้น้ำในลำคลองแต่ก่อนที่ชาวบ้านเคยใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ แต่ปัจจุบันนี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เหมือนเดิมทั้งนี้เพราะมีการปนเปื้อนด้วยสารเคมีต่างๆ ทำให้น้ำเป็นพิษซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แขวงคลองสามประเวศ ล้วนแล้วแต่เป็นสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นในทุกๆ ด้าน แต่สามารถปรับตัวและสอดคล้องให้เข้ากับสภาพวิถีทางที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันได้ ผู้คนในชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารภายนอกอยู่ตลอดเวลา และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมแห่งการพัฒนาในยุคปัจจุบันได้อย่างเห็นได้ชัด จากการลงไปสำรวจพื้นที่ด้วยตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตนเองและทีมงานวิจัย ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสะดวกสบายในการหาเลี้ยงชีพตัวเองและครอบครัว

“ตอนเครื่องบินมาใหม่ๆ หนวกหูมาก บินผ่านหลังคาบ้านผมตลอด แต่ตอนนี้มันชินหูแล้วไม่เป็นไร แต่น้ำนี้แหละใช้กิน ใช้อาบไม่ได้เลย มันเสียไม่รู้ว่าจะมาจากโรงงาน นิคม หรือเครื่องบิน เคยลงไปจับปลาลงไปสักพักหนึ่ง คั้นเลย ปลาก็ไม่ค่อยมี”

เอกชัย เสงฆ์ ,สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่15)

ภาพที่15 เอกชัย เสงฆ์ อายุ 21 ปี ชาวนา

ตอนที่ 3 วิถีชีวิตเกษตรกร ณ ปัจจุบัน

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ในยุคโลกาภิวัตน์แห่งการพัฒนาเทคโนโลยี โดยพัฒนาให้มุ่งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้คนตื่นตัวและหันมาใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยนั่นเอง เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน เกษตรกรเคยใช้แรงงานจำนวนมากในการผลิต แต่เดี๋ยวนี้ใช้แรงงานน้อยในการผลิตโดยอาศัยเครื่องจักรในการทำงานเป็นหลักแทนแรงงานคนและสัตว์ แต่ความเป็นอยู่ยังคงเดิม มีการสังสรรค์กันทุกเย็นหลังเลิกงาน ในการผลิตต้นทุนการผลิตก็เพิ่มขึ้นตามมา เพราะต่างคนก็ต่างพึ่งพาอาศัยความสะดวกสบายจากเทคโนโลยีที่เข้ามาทำให้ลืมไปว่าค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นตามมาด้วย เกษตรกรบางรายถึงกับยอมเป็นหนี้เป็นสินเพื่อให้ได้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นมาตอบสนองความต้องการเพื่อตัวเองหวังว่าจะรวยเหมือนคนอื่นบ้างถึงกับกู้เงินนอกระบบกันทีเดียว เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น

1. การทำมาหากิน และประกอบอาชีพ

เกษตรกรเขวงคลองสามประเวศ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำนาเป็นหลัก รองลงมาเลี้ยงปลา เพาะปลูก และรับจ้างทั่วไป ในการทำนาจะทำนาปรังเป็นส่วนใหญ่ซึ่งการทำนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรังจะทำ 2 ครั้งในหนึ่งปีหรือ 1 รอบ เมื่อผลผลิตเจริญเติบโตจนถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต ก็จะมีพ่อค้ามารับซื้อขายกันในแปลงนาเลย ราคาขายก็ขึ้นอยู่กับราคาตลาดกลาง และความขึ้นในผลผลิตด้วย เช่น ข้าวมีความขึ้นสูงราคาก็ต่ำตามสัดส่วน หรือข้าวปนข้าวรกมากก็จะถูกหักตามสภาพข้าวของแต่ละเจ้าของนา เป็นต้น

2. แรงงาน

เกษตรกรส่วนใหญ่ยังอาศัยการเอาแรงกันในการทำงาน แต่เป็นการเอาแรงกันในรูปแบบใหม่คือ ต้องแลกค่าแรงด้วยเงินตรา เมื่อถึงฤดูการทำนาในการไถนา เกษตรจะใช้เครื่องทุ่นแรงในการทำนาที่เจ้าของนาได้ลงทุนซื้อไว้ใช้ในการทำนามาแทนแรงงานคนหรือสัตว์ เกษตรกรบางรายที่ไม่มีเครื่องทุ่นแรงในการทำนาก็จะจ้างแรงงานโดยเกษตรกรรายอื่นที่มีเครื่องทุ่นแรงมาไถนาของตนและให้ค่าตอบแทนเป็นเงินตรา ส่วนการหว่านเมล็ดเกษตรกรจะจ้างแรงงานที่หาได้ในท้องถิ่นตัวเอง มาเอาแรงกันหรือในสมัยก่อนเรียกว่า ลงแขก แต่ในสมัยนี้ใช้เครื่องพ่นเมล็ดแทนการหว่านเมล็ดเมื่อเสร็จเจ้าของนาต้องจ่ายให้คนที่มาช่วยทำนาในรูปแบบเป็นเงิน คือ เป็นสินน้ำใจกัน แต่ยังคงรูปแบบลักษณะในอดีตไว้อยู่

“การทำนาตอนนี้ช่วยพ่ออยู่ ทำกับพ่อสองคน แต่ถ้าไม่ทัน เหมือนตอนหว่านเมล็ด ถ้าไม่ว่าง ต้องจ้างบ้านใกล้เคียงมาช่วย ตอบแทนสินน้ำใจเป็นเงิน ตอนเย็นก็เลี้ยงข้าวกับเหล้า แต่ที่รับจ้างอยู่ก็มีแต่วัยสูงคนทั้งนั้นเพราะว่า รุ่นเดียวกับผม ไปทำงานอย่างอื่นกันหมดแล้ว”

เอกชัย เสงี่ยม, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

3. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

จากการที่ได้ลงพื้นที่ไปสำรวจบ้านเรือนบริเวณ แขวงคลองสามประเวศ บ้านเรือนของเกษตรกรหรือคนในชุมชนเป็นบ้านเดี่ยวตั้งรกรากอยู่ห่างกันเป็นระยะๆ บริเวณที่มีถนนตัดผ่านหรือมีความสะดวกสบายในการคมนาคมสัญจรไปมา บริเวณนั้นก็จะมีบ้านเรือนมาตั้งถิ่นฐานอยู่กันอย่างหนาแน่นกว่าบริเวณที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านไม้เรือนไทยเป็นส่วนใหญ่

การดำรงชีวิตอยู่ของเกษตรกร ณ ปัจจุบัน โดยภาพรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาเป็นลำดับ จากวิวัฒนาการอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้จาก สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ถนนหนทาง รวมไปถึงสาธารณูปโภคเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นภาพโดยรวม ทำให้เกษตรกรหรือคนในชุมชนเกิดการแข่งขัน และกระตือรือร้นในการที่จะประกอบกิจการหน้าที่ของตนเองกันมากขึ้น ตามวิวัฒนาการสังคมแห่งการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และขบวนการผลิตที่เป็นระบบและรวดเร็วมากขึ้น

“ถามว่าภาพรวมความเป็นอยู่ดีขึ้นไม่ ตอบว่าดีขึ้นนะ ก็จากก่อนต้องไปซื้อกับข้าว ซื้อของใช้ไกล ตอนนี้มีตลาดใกล้บ้าน ถนนหนทางก็ดีขึ้น อาชีพที่จะทำก็มีมากขึ้นอยู่กับว่าใคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยากทำอะไร การทำนาตอนนี้ก็เร็วนะ เกียวเมื่อก่อนต้องลงแขกบาง หลายวัน ตอนนี้วันเดียวเสร็จ ใช้รถเกี่ยวไม่เหนื่อยด้วย”

นายขวัญชัย สมบูรณ์ ,สัมภาษณ์ (28 เมษายน 2553)

ตอนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกร

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกษตรกรยังคงประกอบอาชีพทำนาเป็นเวลายาวนาน การเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนไปในลักษณะของการปฏิบัติงานหรือการประกอบอาชีพเกษตรกรในรูปแบบสมัยใหม่โดยมุ่งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยแทนแรงงานคนและสัตว์ที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากๆ ในการประกอบอาชีพเป็นหลัก เพื่อจะลดแรงงานในการผลิต และเพิ่มปริมาณในการผลิตให้ได้จำนวนมากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการผลิต เพื่อการผลิตให้ได้จำนวนมากตรงตามความต้องการของตลาด เกษตรกรก็หันเหชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองเข้ามาอยู่ในโลกแห่งการพัฒนาที่มีการแข่งขันกันสูงมากขึ้น ต่างคนต่างจะผลิตของตัวเองให้ได้มากที่สุด โดยบางที่ตัวเกษตรกรเองยังไม่รู้ว่าตัวเองเข้ามาอยู่ในภาวะแห่งการแข่งขันกันในปัจจุบัน

การทำนาในปัจจุบันเป็นการทำมาแล้วขายผลผลิตในนา โดยที่ผู้รับซื้อหรือพ่อค้าจะนำผลผลิตจากนาลำเรียงขึ้นลงบรรทุก 10 ล้อ แล้วทำการขนย้ายไปยังโรงสี และซึ่งดวงวัตรปริมาณข้าวที่รับซื้อจากเกษตรกรแล้วตีเป็นราคาซื้อให้เกษตรกร เกษตรกรเคยรับเงิน เกษตรกรไม่มีกรเก็บผลผลิตไว้ปลูกในฤดูกาลต่อไป ทำให้เมื่อจะทำนาในครั้งต่อไปก็ต้องไปหาซื้อพันธุ์ข้าวเพื่อที่จะมาปลูกในครั้งต่อไป ข้าวที่เกษตรกรบริโภคภายในครัวเรือนเป็นข้าวที่เกษตรกรต้องซื้อมาจากบริโภคนั้นๆ ที่เป็นผู้ผลิต เพราะผลิตได้ปริมาณมากเท่าไรก็นำออกขายสู่ตลาดหมด ไม่ได้มีการสำรองหรือเก็บผลผลิตไว้บริโภคในยามตลาดแคลน

การถือครองที่ดินพบว่า เกษตรกรในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเช่าพื้นที่ในการทำนา จากนายทุนซึ่งเป็นเจ้าของที่และจากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 10 ราย พบว่ามีเกษตรกรเพียง รายเดียวเท่านั้นที่ยังมีพื้นที่ทำนาเป็นของตัวเอง

พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรใช้เพาะปลูกในปัจจุบัน เป็นพันธุ์เบา ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ทำการปรับปรุงพันธุ์มาจากนักวิจัยหรือนักวิชาการ ซึ่งจะมีระยะเวลาเก็บเกี่ยว 3-4 เดือนก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว แต่มักพบกับปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาข้าวเน่า ข้าวดีด ปลอดภัยมามาก เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรจะใช้วิธีแก้ไข โดยการถอดต้นข้าวที่ปลอดภัยออก โดยเจ้าของนาจะจ้างแรงงานทำเป็นรายวัน วันละ 200 บาท ต่อคนต่อวัน

การทำนาจะใช้วิธีการหว่านเมล็ดโดยใช้เครื่องพ่นเมล็ดลงในพื้นนาเลย ซึ่งประหยัดแรงงาน

แต่ในอดีตจะใช้วิธีการหว่านเพาะกล้าโดยใช้แรงงานคน พันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกเป็นพันธุ์หนัก ซึ่งมีอายุเก็บเกี่ยวช้ากว่าพันธุ์เบา ทำให้เกษตรกรต้องใช้เวลาในการดูแลรักษาข้าวมากขึ้น และต้องจ้างแรงงานคนในการดูแลรักษาข้าวมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการดูแลรักษาข้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเก็บเกี่ยวที่นานกว่า ประมาณ 5-6 เดือน แล้วขนย้ายกลับมาปักดำในนา ซึ่งจะใช้แรงงานเป็นจำนวนมากในการปักดำ แต่ปัญหามักไม่ค่อยพบในข้าวที่ปักดำ เพราะพันธุ์ข้าวที่ใช้ปักดำต้นต่อจะใหญ่แข็งแรงทนทานต่อโรคและแมลง และปัญหาข้าวเนกข้าวดีดไม่พบ

ส่วนเกษตรกรผู้ที่เลี้ยงปลาก็มีจำนวนไม่มากนักภายในหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรผู้ที่เคยทำนามาก่อน เนื่องจากบางปีประสบกับปัญหาในเรื่องราคาข้าว จึงหันมาเลี้ยงปลาแทน ปลาที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นปลาเบญจพรรณคือปลาทั่วๆ ไป อาทิเช่น ปลานิล ปลาทับทิม ปลาสลิด ปลาตุ๊ก ปลาชะโด เป็นต้น

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ภายในหมู่บ้านเริ่มลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรหรือคนในชุมชนมีการรับวัฒนธรรมขนบนิยมประเพณีภายนอกเข้ามามาก โดยจะเห็นได้ชัดในกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว เช่นการกิน การสวมใส่ชุดเสื้อผ้า เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรจะเห็นได้ชัดคือ ความเป็นอยู่ของเกษตรกร ในด้านการประกอบอาชีพ รองลงมาความเป็นอยู่ของครอบครัวแต่ละครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยม รวมไปถึงสภาพพื้นที่บริเวณโดยรอบของ แขวงคลองสามประเวศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี วัตถุสิ่งของ ถ้านึกย้อนหลังไปราว 40 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าพื้นที่บริเวณแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครนี้ยังเป็นพื้นที่สีเขียวเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ เกษตรกรทำการผลิตเพื่อยังชีพเหลือขายบ้างแจกบ้าง ทำการเกษตรไม่เบียดเบียนธรรมชาติ โดยพึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด

“ตอนนี้น้ำเริ่มหมด บ้านจัดสรรเข้ามา ตู้ออนเทนเนอร์เข้ามา ที่นาเปลี่ยนเป็นที่จอดหัวลากหมดแล้ว เดี่ยวนี้คนแถวนี้แทบไม่มีที่นาของตัวเองแล้ว ขายให้นายทุนหมด ขายไปก็เช่าเขาอีก คิดว่าอีกสอง สามปี ที่นาแถบนี้ก็คงจะหมด คงจะเป็นอดีต”

นายขวัญชัย สมบูรณ์, สัมภาษณ์ (28 เมษายน 2553)

(ภาพที่ 16)

ภาพที่16 นายขวัญชัย สมบูรณ์ อายุ 49 ชาวนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 5 แนวโน้มการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกร

การประกอบอาชีพเกษตรกรรวมของเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ ยังคงประกอบอาชีพนี้ อยู่ แต่จะมีน้อยลงเรื่อยๆ เป็นลำดับเนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรมีอายุมากขึ้น ประกอบกับ พื้นที่ที่นาลดน้อยลง พื้นที่บางส่วนถูกนายทุนนำไปทำประโยชน์ด้านอื่นๆ เพื่อสร้างกำไรและที่สำคัญ ลูกหลานไม่ชอบทำการเกษตร เพราะเยาวชนรุ่นหลังมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจึงพากันเข้าไปทำงาน บริษัทห้างร้านกันหมด เพราะมีความเชื่อที่ว่าเรียนจบสูงๆ ต้องมีเงินเดือนเยอะ ๆ และมีเงินเดือนที่คง เส้นคงวาและที่สำคัญต้องอยู่ในที่ดี ๆ นั้นแหละเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้ที่ทำอาชีพเกษตรกรมีน้อยลง

เกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่ ส่วนใหญ่แล้วเป็นเกษตรกรวัยกลางคนถึงวัยผู้สูงอายุ เนื่องจากที่เกษตรกรยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่เป็นเพราะว่าเกษตรกรเหล่านี้มีอายุมากแล้ว และไม่รู้ว่าถ้าเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นไม่รู้จะไปทำอะไรถ้าไปทำก็ไม่รู้ว่าจะไปไหน

“เมื่อก่อน ทำนาซื้อนา ตอนนี้อย่าขายนา ขายก็อายุมากแล้วตอนนี้ก็ให้ลูกสาวทำไป ก่อน แต่คิดวาก็คงจะทำไม่นานนะ เพราะเขามีอาชีพของเขาอยู่แล้ว ลูกคนอื่น ๆ ก็มีงานทำหมด แต่ก็ดีนะ ลูกๆ จะได้ไม่เหนื่อย แต่ที่นา ยายคิดว่ายายไม่ขายนะ ถ้ามีใครมาเช่าทำนา ก็จะให้เช่า”

คุณยายพลอย ผลโพธิ์, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

“ลุงคิดว่า ลุงคงเป็นรุ่นสุดท้ายแล้วละ เพราะที่ทำนาอยู่ตอนนี้ก็ทำคนเดียว ลูกชายกับลูกสาว มีอาชีพกันหมดแล้ว เขาไม่สนใจจะทำนาหรอก แต่ปลายังเลี้ยงเหมือนเดิม เพราะมันอยู่กับบ้านลูก ๆ ก็ช่วยทำมาตลอด หลังเลิกงาน แล้วก็ตอนนี้ราคาข้าวก็ถูกลงอีก มันอยู่ไม่ได้”

นายสำรวจ ทองมะน้อย, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

“ผมอยู่กับแม่สองคน ผมทำนามาสิบปีแล้วยังไม่คิดจะเลิกนะ เพราะไม่รู้จะไปทำอะไร ความรู้สึกไม่มี ว่าง ๆ ก็ปลูกผักข้างบ้าน แต่ถ้าผมทำไม่ไหวแล้วก็คงจะเลิกทำ แถมตอนนี้ราคาข้าวก็ถูก ค่าเช่าก็น่าจะขึ้นอีก เหนื่อยมาก”

นายขวัญชัย สมบูรณ์, สัมภาษณ์ (28 เมษายน 2553)

“ทำนาปรังมีแต่แข่งกับหนี้ ทำนาปีมีแต่หนี้กับแข่ง ที่ทำมานี้เพราะไม่รู้จะทำอะไร ทำมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ก็ทำมาต่อ ๆ แต่คิดว่าคงจะไม่มีใครทำต่อหรอกนะ เพราะลูก ๆ ก็มีงานทำดี ๆ กันแล้ว ผมไม่ห่วงอะไรแล้ว”

นายวันชัย ทองสว่าง, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

“ผมทำนาด้วย ขับหัวลากด้วย เรื่องรายได้พออยู่พอกิน ผมจะทำจนกว่าผมจะหมดแรงนะ แต่ถ้าราคาข้าวยังถูกลงกว่านี้อีกก็คงจะทำไม่ไหว ทำไปก็ขาดทุน”

นายประสาน จันทร์มันเทียร, สัมภาษณ์ (28 เมษายน 2553)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“ลุงทำจนกว่าจะไม่มีแรงนะเพราะลุงมี ลูกช่วยอยู่ ลุงก็จะให้ลูกชายลุงทำต่อนั้นแหละ ถึงจะเช่าทำก็ไม่เป็นไร มันเป็นอาชีพที่ลุงทำมานานแล้ว”

นายสำเนา เสง่น้อย, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

“ผมก็จะทำนาต่อไป เหมือนที่พ่อบอก แต่ถ้ามีงานที่ดีกว่า ผมจะลองคิดดูนะ อีกอย่าง ถ้าข้าวถูก ค่าเช่านาแพง ผมก็คงไปทำงานโรงงานดีกว่า ไม่ขาดทุน”

นายเอกชัย เสง่น้อย, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

“ลุงจะทำนาต่อไปนะ ถ้าแรงยังมี และที่นาจะหมด เพราะพื้นที่ก็เช่าเค้าทำนา ถ้าเขาเอากลับไปก็คงจะ 모르ว่าจะไปทำที่ไหนแล้ว”

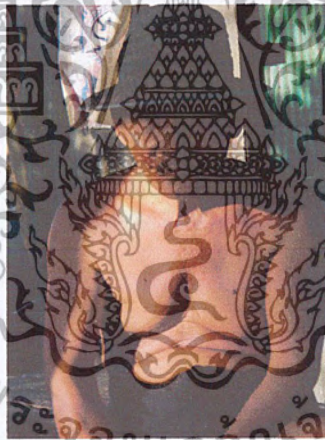
นายเชิด หมวดศรี, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่17)

“ไม่ทำนาก็ไม่รู้จะทำอะไร แต่ลูกๆคงจะไม่ทำต่อแน่ เพราะแต่ละคนก็มีงานทำกันแล้ว แต่ป้าก็จะทำช่วยตาก้างแฟนป้า ต่อกันนั้นแหละ”

นางจุรีรัตน์ ทองมะน้อย, สัมภาษณ์ (29 เมษายน 2553)

(ภาพที่18)

ภาพที่17 ลุงเชิด หมวดศรี อายุ 65 ชาวนา

ภาพที่18 คุณป้าจุรีรัตน์ ทองมะน้อย อายุ 48 ชาวนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกร ในแขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จากผลของข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. สภาพเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้และรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งเกิดจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการการทำงานและตามภาวะเศรษฐกิจโลก สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงรายได้และรายจ่ายของเกษตรกร คือการเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงาน ระบบการผลิตและการตลาด ซึ่งได้นำเทคโนโลยีที่สมัยใหม่เข้ามาใช้ ทั้งในด้านเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา และเครื่องทุ่นแรง เกษตรกรสามารถทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า การทำนาได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก การเตรียมดินและปลูกข้าว ช่วงที่สอง การดูแลรักษา หว่านปุ๋ย พ่นยา เจ้าของนาจะเป็นผู้ทำเองโดยใช้แรงงานในครอบครัวเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ช่วงที่สาม การเก็บเกี่ยวจะให้เจ้าของโรงสีมาเก็บเกี่ยวเองโดยใช้รถเกี่ยวข้าวเกี่ยวแล้วนำผลผลิตได้ไปซึ่งที่โรงสีแล้วค่อยจ่ายเงินกับเกษตรกร และเกษตรกรบางคนมีอาชีพเสริม คือการออกไปรับจ้างข้างนอก เช่น ขับรถบรรทุก เพราะพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ขนส่งและถ่ายเทสินค้า ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมมากสอดคล้องกับ สุนันทา สุวรรณดม และศิริวรรณ ศิริบุญ, (2535) กล่าวว่า เมื่อทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล ประชาชนที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจมีทางเลือก 2 ประการ คือ ประการแรก เปลี่ยนอาชีพมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรืออาชีพบริการเพื่อการอุตสาหกรรม ประการที่สอง ถ้ายังต้องการอาชีพเดิมก็อาจต้องมีการแสวงหาที่ทำการเกษตรใหม่ ส่วนผู้ที่ตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ก็จะเริ่มต้นชีวิตอย่างใหม่ชีวิตในภาคอุตสาหกรรมที่แรงงานจะถูกจัดแบ่งไว้ตามฐานะระดับการศึกษารายได้จะผูกติดไว้เป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างที่จะได้รับความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะไปเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของธุรกิจอุตสาหกรรม มิใช่กับสภาพธรรมชาติอย่างเมื่อก่อน

2. สภาพสังคม พบว่า มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะมีการปรับปรุงการปลูกสร้างบ้านเรือนให้สวยงาม มีความคงทน สะดวกสบายตามกระแสสังคมวัตถุที่เข้ามา โอกาสทางการศึกษาของบุตรหลานเพิ่มขึ้นมาก มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ นอกจากนี้การคมนาคมยังมีความสะดวกสบายขึ้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้คนต่างถิ่นเข้ามาพักอาศัยจำนวนมาก การดำรงชีวิตจึงปรับเปลี่ยนเพื่อไปจากเดิมเพื่อปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมข้างเคียง พฤติกรรมการบริโภคจากเคยหาอาหารจากธรรมชาติก็เปลี่ยนแปลงไปซื้ออาหารจากตลาด เพราะอาหารธรรมชาติลดลงและปนเปื้อนสารเคมีจากภาคการเกษตร น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม บางส่วนมีกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชน สอดคล้องกับ สุนันทา สุวรรณดม และศิริวรรณ ศิริบุญ, (2535) กล่าวว่า การกระทำอย่างใดๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมจากที่เป็นอยู่เดิมให้เข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีเศรษฐกิจอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและก่อให้เกิดค่านิยมของความเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุตสาหกรรม ซึ่งค่านิยมจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดมีความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างความสัมพันธ์และระเบียบต่างๆ ของสังคม

3. สภาพแวดล้อมในชุมชน พบว่าการประกอบอาชีพของเกษตรกรปัจจุบันส่งผลกระทบต่อมหาศาลต่อระบบนิเวศในชุมชน เพราะสารเคมีที่เกษตรกรใช้นั่นเอง ซึ่งเมื่อใช้เป็นเวลานานๆ จะสะสมอยู่บริเวณผิวน้ำดิน โดยที่ตัวเกษตรกรเองยังไม่รู้ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำฝนจะชะล้างหน้าดินที่ปนเปื้อนไปด้วยสารเคมีจากการทำการเกษตรลงไปสู่แม่น้ำลำคลองส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างเห็นได้ชัด น้ำที่เคยใช้อุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนก็เริ่มเปลี่ยนสี และค่อยเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ สิ่งมีชีวิตในน้ำก็เริ่มมีน้อยและลดปริมาณลงทุกทีๆ บวกกับความเจริญที่เข้ามาในพื้นที่ เช่น นิคมอุตสาหกรรม บ้านเช่า ห้องแถว รวมไปถึงการสร้างสนามบิงซูวรรณภูมิ เป็นต้น สอดคล้องกับ สนิท ธรรมการ,(2525) กล่าวว่า ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรืออยู่ในชุมชนซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางนิเวศวิทยา เช่น สิ่งแวดล้อมที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ดินและอื่นๆ ถ้าหากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศที่ดีก็อาจพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล หรือสมาชิกแต่ละคนก็มีส่วนที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูงมีประสบการณ์ต่างๆ ก็อาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ และตลอดจนความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ อาจมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

4. วิถีชีวิตเกษตรกร ณ ปัจจุบัน พบว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าอดีต ในหลายๆ ด้านด้วยกัน เช่น การคมนาคมขนส่งไปมากี่สะดวกสบาย เศรษฐกิจก็ขยายตัวมาก เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา ประกอบกับการมีนิคมอุตสาหกรรม ห้องแถว ทำให้มีอาชีพเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรมีทางเลือกในด้านอาชีพ ในด้านผลผลิตทางการเกษตรก็สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก ในชีวิตประจำวันของเกษตรกรก็เปลี่ยนไป ในอดีตเกษตรกรเคยนอนตึกตื่นเช้า แต่ ณ ปัจจุบันกลับกลายเป็นว่านอนแต่หัวค่ำและตื่นสายได้ เนื่องจากการทำงานของเกษตรกรเอง ณ ปัจจุบันใช้เครื่องทุ่นแรงกันเป็นส่วนใหญ่ทำให้ได้เนื้องานมากขึ้นและมีเวลาพักผ่อนมากขึ้นตามมาด้วย

5. แนวโน้มการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกร พบว่าเกษตรกรยังคงดำรงอาชีพเกษตรกรรมของตนเองอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่จะลดน้อยถอยลงตามสภาวะการณ์สังคมแห่งโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงทำให้พื้นที่ที่เคยเขียวชอุ่มเต็มไปด้วยมลพิษและพื้นที่บริเวณนั้นเปลี่ยนไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นสถานที่จอดรถบรรทุก และคิดว่าในอีกไม่กี่ปีพื้นที่แถบนี้ก็คงจะไม่เป็นที่นาอีกแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendations)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกร : กรณีศึกษา แขวงคลองสามประเวศ เขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย ทำการศึกษาค้นคว้าจาก วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ บทความทางวิชาการ หนังสือ ตำราต่าง ๆ ตลอดจนรวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เกษตรกร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้างโดยกำหนดกรอบคำถามดังต่อไปนี้ (1) ประวัติศาสตร์ชุมชน (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) สภาพความเป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน (4) อาชีพและรายได้ที่มีผลต่อปัจจัย การผลิต (5) ผลกระทบจากการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง (6) แนวโน้มการคงอยู่ของการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และสัมภาษณ์โดยวิธี สโนบอล (Snowball Sampling) โดยคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรในการ เก็บข้อมูลเบื้องต้น 3 ราย เพื่อเชื่อมโยงไปยังเป้าหมายโดย งานวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 10 ราย

1. สภาพเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้และรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งเกิดจากการ ปรับเปลี่ยนกระบวนการการทำงานและตามภาวะเศรษฐกิจโลก สิ่งที่เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลง รายได้และรายจ่ายของเกษตรกร คือการเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงาน ระบบการผลิตและการตลาด ซึ่งได้ นำเทคโนโลยีที่สมัยใหม่เข้ามาใช้ ทั้งในด้านเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา และเครื่องทุ่นแรง เกษตรกรสามารถทำ นานได้ 2 ครั้งต่อปี ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า การทำงานได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก การเตรียม ดินและปลูกข้าว ช่วงที่สอง การดูแลรักษา หว่านปุ๋ย พ่นยา เจ้าของนาจะเป็นผู้ทำเองโดยใช้แรงงาน ในครอบครัวเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ช่วงที่สาม การเก็บเกี่ยวจะให้เจ้าของโรงสีมาเก็บเกี่ยวเองโดยใช้ รถเกี่ยวข้าวเกี่ยวแล้วนำผลผลิตได้ไปซึ่งที่โรงสีแล้วค่อยจ่ายเงินกับเกษตรกร และเกษตรกรบางคนมี อาชีพเสริม คือการออกไปรับจ้างข้างนอก เช่น ขับรถบรรทุก เพราะพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ขนส่งและ ถ่ายเทสินค้า ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมมาก

2. สภาพสังคม พบว่า มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะมีการปรับปรุงการปลูกสร้าง บ้านเรือนให้สวยงาม มีความคงทน สะดวกสบายตามกระแสสังคมวัตถุที่เข้ามา โอกาสทางการศึกษา ของบุตรหลานเพิ่มขึ้นมาก มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ นอกจากนี้การคมนาคมยังมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. สภาพแวดล้อมในชุมชน พบว่าการประกอบอาชีพของเกษตรกรปัจจุบันส่งผลกระทบต่อมหาศาลต่อระบบนิเวศในชุมชน เพราะสารเคมีที่เกษตรกรใช้นั้นเอง ซึ่งเมื่อใช้เป็นเวลานานๆ จะสะสมอยู่บริเวณผิวน้ำดิน โดยที่ตัวเกษตรกรเองยังไม่รู้ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำฝนจะชะล้างหน้าดินที่ปนเปื้อนไปด้วยสารเคมีจากการทำการเกษตรลงไปสู่น้ำลำคลองส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างเห็นได้ชัด น้ำที่เคยใช้ได้ก็เน่าเสีย สิ่งมีชีวิตในน้ำก็ตาย บวกกับความเจริญที่เข้ามายังพื้นที่ เช่น นิคมอุตสาหกรรม บ้านเช่า ห้องแถว รวมไปถึงการสร้างสนามบิณสุวรรณภูมิ เป็นต้น

4. วิถีชีวิตเกษตรกร ณ ปัจจุบัน พบว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าอดีต ในหลายๆ ด้านด้วยกัน เช่น การคมนาคมขนส่งไปมาก็สะดวกสบาย เศรษฐกิจก็ขยายตัวมาก เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามา ประกอบกับการมีนิคมอุตสาหกรรม ห้องแถว ทำให้มีอาชีพเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรมีทางเลือกในด้านอาชีพ ในด้านผลผลิตทางการเกษตรก็สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก ในชีวิตประจำวันของเกษตรกรก็เปลี่ยนไป ในอดีตเกษตรกรเคยนอนดึกตื่นเช้า แต่ ณ ปัจจุบันกลับกลายเป็นว่านอนแต่หัวค่ำและตื่นสายได้ เนื่องจากการทำงานของเกษตรกรเอง ณ ปัจจุบันใช้เครื่องทุ่นแรงกันเป็นส่วนใหญ่ทำให้ได้เนื้องานมากขึ้นและมีเวลาพักผ่อนมากขึ้นตามมาด้วย

5. แนวโน้มการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกร พบว่าเกษตรกรยังคงดำรงอาชีพเกษตรกรรมของตนเองอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่จะลดน้อยถอยลงตามสถานการณ์สังคมแห่งโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงทำให้พื้นที่บริเวณนั้นเปลี่ยนไปเป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นสถานที่จอดรถบรรทุก และคิดว่าในอีกไม่กี่ปีพื้นที่แถบนี้ก็คงจะไม่เป็นที่นาอีกแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ทางหน่วยงานของรัฐจะต้องมีการสร้างระบบสาธารณูปโภคโดยเฉพาะด้านการประปาให้ครอบคลุมทั่วทั้งทุกหลังคาเรือนเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในชุมชน

2. ทางหน่วยงานของรัฐควรเร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมริมคลอง รวมไปถึงในคลองเพื่อให้เกิดการระบายน้ำ แก้ปัญหาน้ำเสียและสามารถสัญจรทางน้ำได้อย่างสะดวกตลอดจนช่วยลดปัญหาน้ำท่วมจากการระบายน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการพัฒนาต่อไป

3. ควรลดการใช้สารเคมีสลับกับการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพ ทั้งนี้เพราะการใช้สารเคมีเป็นเวลานานจะทำให้โรคแมลงศัตรูพืชเกิดอาการการดื้อยาได้ และสารเคมีเหล่านี้จะไปสะสมรวมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภายในดินทำให้พื้นที่ทำกินเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ และไม่สามารถทำกินได้ในอีกต่อไป อีกทั้งยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้ผลิตที่ใช้สารเคมี เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรจะได้ดีขึ้น และทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งปรองดองซึ่งกันและกัน จากการสำรวจพื้นที่และลงสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรในพื้นที่แขวงคลองสามประเวศ พบว่า ในอีกประมาณ 20-30 ปี ข้างหน้า พื้นที่การเกษตรจะลดน้อยลงเนื่องจากเจ้าของที่ดินจะนำพื้นที่ดินไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ และผู้ประกอบการอาชีพทำนาจะหมดไป เพราะคนรุ่นหลังหันไปประกอบอาชีพใหม่นอกภาคเกษตรกรรมทั้งหมด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะศึกษา ดังนี้

1. การลงเก็บข้อมูลควรประสานงานกับคนในชุมชนก่อน เนื่องจากเวลาของการเลิกงานของแต่ละคนไม่เหมือนกัน และควรแจ้งเกษตรกรทราบว่าผู้วิจัยจะไปตอนไหน
2. ควรจัดเวทีชุมชนในการร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสะท้อนเนื้อหาสาระและทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีลักษณะอย่างไร โดยผ่านการยอมรับเห็นชอบของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร บัวแก้ว. 2549. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- คำนวน นวลสนอง. 2538. วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมในภาคใต้: กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- ธนพรรณ สุนทร. 2538. การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมของการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ปทุมธานี.
- ธีระนิตย์ แขกกาฬ. 2551. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนเกษตร กรณีศึกษา : บ้านหนองเสม็ด ตำบลชุมพล. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปรีชา จรณ. 2548. การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนดั้งเดิมข้างนิคมอุตสาหกรรมบางชั้น. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ และคณะ. 2535. วิถีชีวิตของชาวชุมชนชุมทอกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ.
- พีรพัฒน์ วรเนติวุฒิ. 2530. ความคาดหวังของมารดาในด้านการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ จากบุตร: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเขตชนบทและเขตเมืองของไทย. ศูนย์สารสนเทศการประชากร สถาบันประชากรศาสตร์.
- ไพโรบลย์ ช่างเรียน. 2515. การเพิ่มประชากรและการขยายตัวของเมืองในเขตกรุงเทพฯ-ธนบุรี. กรุงเทพมหานคร : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.
- พรวรรณ สุรนนท์. 2522. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเขตลาดกระบัง ศึกษากระบวนการและผลของการขยายชุมชนไปสู่ชานเมือง : วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- มานิชญ์ โรจนศิริ. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำมะพร้าว : กรณีศึกษาชาวสวนในเขตตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันราชภัฏธนบุรี. กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ศรีไพร รุ่งสว่าง. 2540. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนต่อลักษณะการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่ากิโลนตำบลสิงห์ อำเภอยะโยค จังหวัดกาญจนบุรี .วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2529. การศึกษาเปลี่ยนแปลง ความเป็นเมือง การเติบโตของเมืองและการย้ายถิ่น. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ กรกฎาคม 2529,
- สภาคาทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา .2533. การดำรงอยู่ของชุมชน: กระบวนการต่อสู้และพัฒนา. ม.ป.ท.
- สนิท สัมครการ. 2525. การเปลี่ยนแปลงสังคมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สันทัต ไบลี่, 2537. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://mkpayap.payap.ac.th/course/mk210/f3.3.htm>. (29 พฤศจิกายน 2552).
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข .2536. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาและวางแผน. ขอนแก่น: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.
- สุวิทย์ วีระศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2529. การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน กรณีบ้านโนนตะแบก จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุนันทา สุวรรณอม และคณะ. 2524. การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ชานเมืองด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร : แบบแผนการดำเนินชีวิตของประชากรในเขตชานเมือง(ศึกษาเฉพาะกรณีเขตบางเขนกรุงเทพมหานคร) .สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนันทา สุวรรณอม และศิริวรรณ ศิริบุญ .2535. โครงสร้างทางประชากรและสังคมกับความเป็นอุตสาหกรรมและความเป็นเกษตรกรรม : กรณีศึกษาชุมชนบางกระเจ้า อำเภอยะโยค ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ .โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม บางกระเจ้า. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ.2545.รายงานการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ
- สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร.2550.[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaimtb.com/cgi.bin/viewkato>. (29 พฤศจิกายน 2552).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อนันท์ กาญจนพันธ์. 2537. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับศักยภาพชุมชนไทย. สมาคม
สังคมศาสตร์วิพากษ์สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

อารี สุทธิบุญ .2540. การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการ
เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

Hawley, Anos. 1971. H.Urban Society: AN Ecological Approach. New York: The Ronald
Press Company.

Reissman, Leonard. 1970. The Urban Process Cities in Industrial Societies. New York:
The Free Press.

Suntaree, komin. 1989: Social Dimensions of Industrialization in Thailand. Thailand.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์

ในการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตเกษตรกร แขวงคลองสามประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และเกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย ดังต่อไปนี้

1. นายขวัญชัย สมบูรณ์ เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 49 ปี
2. นายเชิด หมวดศรี เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 65 ปี
3. นายประสาน จันทร์มนเทียร เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 40 ปี
4. คุณยายพลอย ผลโพธิ์ เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 87 ปี
5. นายวันชัย ทองสว่าง เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 56 ปี
6. นายสุรัชย์ เจริญपालะ เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 44 ปี
7. นางสุวิรัตน์ ทองมะน้อย เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 48 ปี
8. นายสำเนา เสง่น้อย เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 54 ปี
9. นายสำรวย ทองมะน้อย เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 52 ปี
10. นายเอกชัย สมบูรณ์ เกษตรกรผู้ทำนา อายุ 21 ปี

